



BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Vormgeving

voltijd

Hanzehogeschool Groningen
Locatie: Groningen

De kracht van
kennis.

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding Vormgeving

voltijd

**Hanzehogeschool Groningen
Locatie: Groningen**

CROHO nr. 39111

Hobéon Certificering

Datum

16 december 2013

Auditteam

Dhr. drs. G.J. Stoltenborg (vz)

Mevr. ir. I.M.R.C. Schuffelers

Mevr. drs. J.E.D. Ossewold

Mevr. H. Staal

Mevr. E. Breeman

Secretaris

Mevr. drs. L. Blom-van Veen

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	5
3.	INLEIDING	11
4.	OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	13
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	33
6.	AANBEVELINGEN	35
BIJLAGE I	Scoretabel	37
BIJLAGE II	Opleidingsspecifieke eindkwalificaties	39
BIJLAGE III	Schematisch overzicht opleidingsprogramma	43
BIJLAGE IV	Programma, werkwijze en beslisregels	59
BIJLAGE V	Lijst geraadpleegde documenten	65
BIJLAGE VI	Overzicht auditteam	67

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Hanzehogeschool Groningen, Academie Minerva
status instelling	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Positief
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Vormgeving
registratienummer croho	39111
domein/sector croho	Kunstonderwijs (KUO)
oriëntatie opleiding	Hbo
niveau opleiding	Bachelor
graad en titel	Bachelor of Design (B Des)
aantal studiepunten	240 ec's
afstudeerrichtingen Vormgeving Groningen	Communicatie: Grafisch ontwerp Communicatie: Illustratie/ Animatie Ruimtelijk ontwerp: Interieurarchitectuur Ruimtelijk ontwerp: Scenografie (tot 2012-13 onder de naam Theatervormgeving)
specialisatie Vormgeving Leeuwarden (niet in dit rapport opgenomen)	Instroom hoofdfase vóór 2012-2013: Grafische Vormgeving Ruimtelijke Vormgeving Media Vormgeving Vanaf instroom hoofdfase 2012 - 2013: Pop-Design
onderwijsvorm ¹	Competentiegericht onderwijs
locaties	Gedempte Zuiderdiep 158 - 9711 HN Groningen Achter de Hoven 23- 8933 AG Leeuwarden
variant	Voltijd
relevante lectoraten	Lectoraat Image in Context Lectoraat Popular Culture, Sustainability and Innovation
datum audit / opleidingsbeoordeling	24 september 2013 (Leeuwarden) 25 september 2013 (Groningen)

¹ Hieronder worden bijvoorbeeld verstaan: afstandsonderwijs, werkplekgerelateerd onderwijs, flexibel onderwijs, competentiegericht onderwijs of onderwijs voor excellente studenten.

Kwantitatieve gegevens Vormgeving Minerva Groningen

INSTROOM (aantal Croho)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
voltijd (A) ²	109	111	115	105	103	91	79
INSTROOM (aantal opleiding Vormgeving)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
voltijd (A) ³	92	95	99	89	95	80	66

Uitval (percentage Croho)

UIT HET EERSTE JAAR	2006	2007	2008	2009	2010	2011
voltijd (A) ⁴	25,9	11,4	24,1	20,0	9,723	8.6
UIT DE BACHELOR	2006	2007	2008	2009	2010	2011
voltijd (B) ⁵	23,8	23,2				

Uitval (percentage opleiding Vormgeving)

UIT HET EERSTE JAAR	2006	2007	2008	2009	2010	2011
voltijd (A) ⁶	28,3	16,8	21,2	19,1	12,6	11,3
UIT DE BACHELOR	2006	2007	2008	2009	2010	2011
voltijd (B) ⁷	19,6	20,0				

RENDEMENT (percentage Croho) ⁸	2004	2005	2006	2007
voltijd	32	48	41	49
RENDEMENT (percentage opleiding V ⁸	2004	2005	2006	2007
voltijd	40,8	51,5	43,5	54,7

DOCENTKWALITEIT (aantal Croho) ⁹	Aantal	Fte	
voltijd	42	13.2	
	Hbo	Master	PhD
voltijd	25	17	2 PhD-traject

² Het aantal studenten (eerstejaars HO) dat instroomt in de opleiding in de propedeusefase.

³ Het aantal studenten (ongeacht HO verleden) dat voor het eerst instroomt in de propedeusefase van de opleiding.

⁴ (A) Het aandeel van het totaal aantal bachelorstudenten (eerstejaars ho) dat na één jaar niet meer bij de opleiding staat ingeschreven, zo mogelijk voor de laatste zes cohorten.

⁵ (B) Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat in de nominale studieduur zonder het diploma te hebben behaald alsnog uitvalt uit de opleiding, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

⁶ Het aandeel van het totaal aantal bachelorstudenten (ongeacht HO verleden), dan na één jaar niet meer bij de opleiding staat ingeschreven.

⁷ Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat het bachelordiploma haalt in de nominale studieduur + één jaar, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

⁸ Het aandeel van het totaal aantal bachelorstudenten (ongeacht HO verleden), dat het bachelordiploma haalt in de nominale studieduur + één jaar.

⁹ Het aandeel docenten (onderwijzend personeel) met een master en het aandeel docenten met een PhD in het totaal aantal docenten (onderwijzend personeel).

DOCENTKWALITEIT (aantal opleiding Vormgeving) ¹⁰	Aantal	Fte	
voltijd	29	9.5	
	Hbo	Master	PhD
voltijd	17	12	1 PhD-traject

DOCENT-STUDENT RATIO ¹¹	
voltijd	19.2

CONTACTUREN (aantal opleiding Vormgeving) ¹²	1^e jaar	2^e jaar	3^e jaar	4^e jaar
voltijd	19.7	16.7	15.6	5

¹⁰ Het aandeel docenten (onderwijzend personeel) met een master en het aandeel docenten met een PhD in het totaal aantal docenten (onderwijzend personeel).

¹¹ De verhouding tussen het totaal aantal ingeschreven studenten en het totaal aantal fte's aan onderwijzend personeel van de opleiding in het meest recente studiejaar.

¹² Het gemiddeld aantal klokuren per week aan geprogrammeerde contacttijd, voor ieder jaar van de opleiding (per jaar, op basis van 40 weken, stage niet meegerekend, werkplaatsen niet meegerekend).

2. SAMENVATTING

De hbo-bacheloropleiding Vormgeving leidt op tot conceptueel denkende kunstenaars en ontwerpers die de ambitie hebben met hun werk een waarde toe te voegen aan de nationale en internationale beeldcultuur (landelijk opleidingsprofiel Vormgeving, 2002).

1. Beoogde eindkwalificaties

Het auditteam heeft een opleiding Vormgeving gezien, die zich zowel binnen de academie als in de buitenwereld duidelijk wil profileren. De opleiding heeft haar eindkwalificaties gebaseerd op het landelijk opleidingsprofiel Vormgeving (2002). In het licht van de brede ontwikkelingen die zich in het werkveld afspelen heeft de academie sinds een jaar een transitieproces bij de opleiding in gang gezet, waarbij vormgevers en ontwerpers de discussie over heroriëntatie en koers van de opleiding voeren. Dit leidde tot een nieuwe missie en visie. Die zijn erop gericht dat de hbo-bacheloropleiding Vormgeving nieuwsgierige studenten met talent en ambitie opleidt tot experimentele ontwerpers die kunnen functioneren in een interdisciplinaire en mondiale omgeving. Hiermee sluit de opleiding aan bij de actuele landelijke discussie over de opleidingsprofielen Autonome Beeldende Kunst (ABK) en Vormgeving (VG), waarin onder andere onderzoek, (cultureel) ondernemerschap en internationalisering onderwerp van visieontwikkeling zijn.

Het auditteam is erg positief over deze ontwikkeling bij de opleiding en de constructieve betrokkenheid van de lectoraten Image in Context (IIC) en Popular Culture, Sustainability and Innovation (PSI) hierbij. Tegelijkertijd is het auditteam van oordeel dat de opleiding er nu voor moet zorgen dat de discussie die in de buitenwereld over het vakgebied vormgeving plaatsvindt nu ook geïnternaliseerd en onderdeel van de eigen discussie gaat worden.

Het auditteam vindt de vier uitstroomprofielen die de opleiding sinds 2009-10 hanteert passend voor een opleiding Vormgeving. Studenten studeren nu af in grafisch ontwerp of illustratie/animatie (Communicatie), interieurarchitectuur of scenografie (Ruimtelijk Ontwerp).

Het auditteam constateerde dat de onderzoekscomponent in de eindcompetenties verweven zit en dat de lectoraten IIC en PSI een stimulerende rol in de ontwikkelingen hiervan hebben. Het auditteam vraagt aandacht voor de digitale dimensie in de eindcompetenties. De consequentie van het conceptualiseren dat de opleiding als uitgangspunt neemt, is dat er mediavrij nagedacht kan worden door studenten en dat alle media, ook de digitale, dan aan de orde moeten kunnen komen.

De opname van ondernemerschap en internationalisering in de beoogde eindkwalificaties is nog niet volledig tot stand gekomen. Wel heeft het auditteam vastgesteld dat ondernemerschap en internationalisering belangrijke onderwerpen zijn in de discussie over de heroriëntatie en de koers van de opleiding. Volgens het auditteam sluit de opleiding hiermee aan bij een landelijke afspraak waaraan hbo-opleidingen Vormgeving zich hebben geëngageerd.

De werkveldadviesraad (WAR), die drie tot vijf keer per jaar mee discussieert over onder andere de profilering van de opleiding, bevestigde het belang van verdere uitwerking van ondernemerschap in de beoogde eindkwalificaties van de opleiding. De werkveldvertegenwoordigers meldden dat studenten in de praktijk wel eens moeite hebben met het afronden van opdrachten voor opdrachtgevers.

Het auditteam is van mening dat de uit drie leden bestaande raad zeer betrokken is en goed werkt, maar nog verder verbreed zou kunnen worden. Daar is de opleiding het mee eens: ten tijde van de visitatie werd al naar uitbreiding gezocht op het gebied van scenografie.

Het auditteam is erg positief over de weg die de opleiding met ondersteuning van de lectoraten IIC en PSI is ingeslagen. Ook is het te spreken over de betrokkenheid van de WAR, de duidelijke aanwezigheid van de onderzoekscomponent in de beoogde eindkwalificaties en de sinds 2009-10 geldende uitstroomprofielen van de opleiding. Het auditteam is van oordeel dat de digitale component in de competenties nog ontbreekt en dat ondernemerschap en internationalisering hierin nog verder kunnen worden uitgewerkt.

De verschillende elementen afwegend komt het auditteam op Standaard 1 tot het oordeel 'voldoende'.

2. Onderwijsleeromgeving

De opleiding heeft haar curriculum sinds de visitatie in 2007 op meerdere fronten verder ontwikkeld. Vanaf 2009-10 bestaat de opleiding uit twee majors (Communicatie en Ruimtelijk Ontwerp) met elk twee uitstroomprofielen. Per uitstroomprofiel zijn vijf specifieke leerlijnen ontwikkeld en is er een aparte kennisbasis ontwikkeld. Het curriculum wordt na de herziening van de landelijke competenties verder aangepast. Het auditteam vindt dit een positieve ontwikkeling en vraagt hierbij aandacht voor de keuzeruimte in de flexibele schil, waar nu de cross-overs missen om het vrij-conceptualiseren door studenten volledig tot zijn recht te laten komen. Daarbij zou de student zich naar de mening van het auditteam ook meer moeten verdiepen in de grotere maatschappelijke thema's die er spelen, zoals duurzaamheid. De aanwezige vertegenwoordigers van het werkveld, die het auditteam sprak, merkten daarbij op dat ook het 'rondmaken' van de gehele cyclus van concept naar eindproduct ten behoeve van de praktijk volgens hen nog aandacht behoeft in het curriculum. Deze onderwerpen zouden, naar de mening van het auditteam, door de opleiding verder uitgewerkt kunnen worden in de interculturele dialoog tussen vormgevers en ontwerpers over heroriëntatie en koers van de opleiding.

Het auditteam constateerde een duidelijke onderzoeklijn in het programma. Studenten worden vanaf het tweede studiejaar al voorbereid op het essay dat zij in het vierde jaar moeten schrijven. Naast de algemene theorie, gericht op het uitvoeren van onderzoek, krijgen studenten vaktheorie aangeboden die nauw samenhangt met de praktijkvakken. De door de opleiding gebruikte literatuur is actueel en voldoende internationaal gericht.

Studenten komen vanaf het begin van de opleiding in contact met de beroepspraktijk doordat zij bij het Projectbureau, onder begeleiding van vakdocenten en het Projectbureau zelf, werken aan opdrachten van instellingen en bedrijven uit de regio. Ook alumni kunnen opdrachten verwerven via het Projectbureau, dat hierin een bemiddelende en zo nodig begeleidende rol speelt. Het internationale uitwisselingsprogramma van de academie biedt studenten de mogelijkheid om stages te lopen in het buitenland. Naar de waarneming van het auditteam voert de opleiding op dit punt echter geen actief beleid.

Het auditteam heeft de beleidsnotities internationalisering en het exchangeprogramma bestudeerd, waarin ambities en voortgang op een inzichtelijke wijze zijn beschreven. Het heeft vastgesteld dat de opleiding goede intenties heeft op het gebied van internationalisering, maar dat het nog wel een marginale plaats inneemt in het curriculum. Het auditteam is van oordeel dat de internationale klas van de opleiding, die in het studiejaar 2013-14 gestart is, goed als aanjager hiervoor kan dienen.

In verschillende studieonderdelen van het programma komen op dit moment al kennis en vaardigheden op het gebied van ondernemendheid aan de orde. Dit gebeurt vooral, in samenwerking met het projectbureau en/of het Kenniscentrum, in de leerlijn beroepsvoorbereiding en in de flexibele schil. In het licht van de actualisering van de visie van de academie en de opleiding, waarin ook ondernemerschap onderwerp is, zal het onderwijs op het gebied van ondernemerschap verder worden aangescherpt.

Studenten ervaren Minerva's opleiding Vormgeving als een aantrekkelijke opleiding, waarin ze hun eigen initiatief kunnen tonen en mogen experimenteren. Er is sprake van een persoonlijke sfeer, de docenten kennen hun studenten goed.

Studenten zijn positief over de werkplaatsen, de vakklassen en het Projectbureau. De aanwezigheid van werkplaatsen, vakklassen, projectbureau, lectoraten en WAR bevorderen, naar de mening van het auditteam, de verdere ontwikkeling en uitvoering van het programma.

Het auditteam is van oordeel dat het programma inhoudelijk voldoende de doelstellingen dekt en dat het samenhangend en studeerbaar is. De internationale focus en ondernemerschap kunnen hierin nog steviger worden verankerd. Er is een goede aansluiting op de praktijk en de betrokkenheid van de lectoraten is sterk. Onderzoek is voldoende in het curriculum verankerd. Het auditteam ziet kansen voor verbetering door in de interculturele discussie over heroriëntatie en koers van de opleiding met ondersteuning van de lectoraten ook aandacht te besteden aan het vrij-conceptualiseren en het 'rondmaken' van de praktijkopdracht door studenten.

Het auditteam heeft vastgesteld dat docenten zich bewust zijn van de transitie van de huidige opleiding en dat zij actief participeren in de discussies met vormgevers over de nieuwe koers. Het afgelopen jaar is door deze discussie het nieuwe toetsplan tot stand gekomen en zijn de toetsen transparant gemaakt voor studenten. Momenteel wordt er gediscussieerd over nieuwe, vakoverstijgende, samenwerkingsvormen binnen de academie die aansluiten op de markt. Het auditteam vindt dit een goede beweging en vindt dat het management de docenten bij deze nieuwe ontwikkelingen nog meer zou kunnen faciliteren door er meer docenturen voor beschikbaar te stellen.

De opleiding heeft aandacht voor scholing van docenten bij het behalen van hun mastergraad en pedagogisch didactische bekwaamheid. Daarnaast nemen docenten deel aan de kenniskringen van de lectoraten IIC en PSI. Het auditteam ziet in de ontwikkeling van docenten ten opzichte van de visitatie in 2007 een duidelijke verbetering. De opleiding zet momenteel in op verruiming van de kleinere aanstellingen ten behoeve van onderwijskundige verdieping en scholing, een onderwerp waar ook de WAR over heeft gediscussieerd met de opleiding.

De studenten die het auditteam sprak uitten hun tevredenheid over hun docenten. Ruimte om te experimenteren, persoonlijke aandacht, begeleiding en feedback zijn de onderwerpen waar zij hun docenten vooral om waarderen. Dit sluit aan bij uitslagen van NSE 2012, waarin de kwaliteit van de feedback, het inspireren van studenten en de kennis van docenten over de beroepspraktijk ruim voldoende scoorden. Ook uit de cv's die het auditteam bestudeerde bleek dat docenten over relevante vooropleidingen en voldoende praktijkkennis beschikken. Het team zou, naar het oordeel van het auditteam, wel aangevuld moeten worden met docenten die ook op het digitale domein en binnen jongere vakgebieden actief zijn zoals interaction design.

Het auditteam beoordeelt de ambiance en voorzieningen die de opleiding de studenten biedt als fraai en passend voor een opleiding Vormgeving van deze tijd. De werkplaatsen ondersteunen het onderwijs en faciliteren de individuele behoeften van studenten. Ook hier ziet het auditteam sinds de vorige visitatie een grote verbetering. De werkplaatsen bieden een inspirerende omgeving voor alle leergebieden. Terwijl de discussies over 'vakoverstijging' nog in volle gang zijn, is er al aan de performance van de werkplaatsen te zien dat de fysieke drempel tussen de verschillende afstudeerrichtingen verdwenen is, zo constateerde het auditteam.

De auditoren vinden dat de opleiding echter nog weinig voorzieningen biedt met betrekking tot de digitale technologie. Dit blijkt ook uit de door het team bestudeerde ontwerpen van studenten, die veelal (nog) analoog zijn. Volgens de uitslagen van NSE 2012 scoort de opleiding voor de digitale werkplaatsen (op een vijfpuntsschaal) weliswaar onder het landelijk gemiddelde (3.5), maar wel voldoende (3.2).

Concluderend is het auditteam positief over de ontwikkeling van het curriculum, de 'ring' van werkplaatsen waar 'ontschotting' tussen de vakken al zichtbaar is, de sfeer van het gebouw en de gehele ambiance van de academie, de ontwikkelingsbereidheid en de kwaliteit van de docenten en het programma. Het auditteam vindt echter wel dat het bieden van cross-overs en het stimuleren van het mediavrij conceptualiseren door studenten nog een duidelijkere plaats moeten krijgen in het programma. De verschillende elementen afwegend komt het auditteam op Standaard 2 als geheel tot het oordeel 'voldoende'.

3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Het auditteam is positief over de wijze waarop de opleiding haar systeem van toetsen en beoordelen heeft ingericht en borgt. Het auditteam heeft werken van verschillende studiejaar bestudeerd en stelde vast dat de opleiding het afgelopen jaar goede verbetering op dit punt heeft bereikt. In de loop van de studie neemt de complexiteit van de opdrachten toe en wordt er een grotere zelfstandigheid van de student verwacht.

De rol van de examencommissie en de wijze waarop zij haar verantwoordelijkheid neemt, vindt het auditteam in lijn met hetgeen de WHW van een examencommissie verlangt.

De opleiding heeft het afgelopen jaar op basis van de eindkwalificaties learning outcomes ontwikkeld die leidend zijn voor de nieuwe beoordelingsformulieren. Het auditteam is van mening dat de opleiding op dit punt sinds de vorige visitatie veel werk verricht heeft en nu toe is aan de volgende stap: reflectie door docenten op de learning outcomes en op het gebruik van de ontwikkelde beoordelingsformulieren.

Ook is de opleiding sinds de vorige visitatie aan de slag gegaan met het afstudeerproces, waarin onderzoek een steeds grotere rol is gaan spelen. Het auditteam heeft vastgesteld dat ook hier wezenlijke verbeteringen in zijn aangebracht.

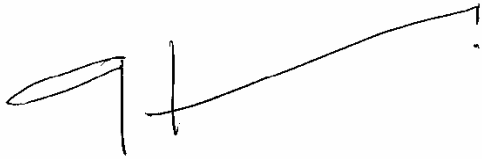
De opleiding leverde op verzoek van het auditteam voorafgaand aan de visitatie essays van haar studenten. De beoordeling door de auditoren hiervan, kwam in grote lijnen overeen met die van de opleiding. Alle essays waren van hbo-bachelorniveau. Tijdens de expositie die de opleiding had georganiseerd, bleek dat de praktijkwerken een duidelijke relatie hadden met de van tevoren bestudeerde essays. Aandachtspunt van auditteam en werkveld is dat de eind(praktijk)werken gedurfd en complexer zouden mogen zijn. Het auditteam zag hier tijdens de expositie al enkele voorbeelden van, waarbij studenten de begrenzings, zowel wat betreft technologie als conceptualisering, voorbij zijn gegaan.

Het auditteam is van oordeel dat er (i) een stevig ontwikkeld 'bouwwerk' is van toetsen en beoordelen, waarbij nu de stap naar reflectie door docenten op de nieuw ontwikkelde beoordelingsformulieren en op het gebruik ervan genomen kan worden, (ii) een examencommissie is die in de juiste positie is gebracht en zicht heeft op het gerealiseerde niveau in de opleiding en (iii) sprake is van een eindniveau dat aan de maat is, met als aandachtspunt dat studenten in hun eindwerken meer ideeën en theorieën uit de buitenwereld zouden kunnen verwerken en meer gebruik zouden kunnen maken van verschillende media en technieken. Zij zouden hiervoor zo nodig uitgebreide interdisciplinaire samenwerkingen aan moeten gaan. Al deze punten in overweging nemend komt het auditteam op Standaard 3 integraal tot het oordeel 'voldoende'.

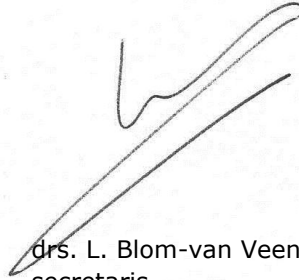
Algemene conclusie:

Het auditpanel is van oordeel dat de opleiding Vormgeving van de Hanzehogeschool Groningen voldoet aan de eisen van het accreditatiekader en kent aan alle drie de standaarden een 'voldoende' toe. Conform de beslisregels van de NVAO geeft het auditteam de opleiding Vormgeving van de Hanzehogeschool Groningen, als geheel het eindoordeel 'voldoende'.

16 december 2013



drs. G.J. Stoltenborg,
voorzitter



drs. L. Blom-van Veen,
secretaris

3. INLEIDING

De opleiding Vormgeving (VG) maakt deel uit van de Academie Minerva. Die academie is een van de 17 *schools* van de Hanzehogeschool Groningen. De academie omvat de onderdelen Beeldende Kunst en Vormgeving, Frank Mohr International Masters (FMI Masters) en de Academie voor Popcultuur (gevestigd in Leeuwarden).

Beeldende Kunst en Vormgeving telt drie bacheloropleidingen: *Autonome Beeldende Kunst (ABK)*, *Vormgeving (VG)* en *Docent Beeldende Kunst en Vormgeving (DBKV)*.

Karakteristiek van de opleiding

Hanzehogeschool Academie Minerva verzorgt de opleiding Vormgeving op de locaties Groningen en Leeuwarden. Op het moment dat de visitatie plaatsvond, had de opleiding op de locatie Leeuwarden door middel van een toets doelmatigheid net de goedkeuring gekregen voor een eigen croho-registratie voor een opleiding Popular Culture in Leeuwarden, waar zij samen met de opleiding Muziek deel van uit gaat maken. Deze ontwikkeling sluit aan bij landelijke afspraken om de bachelors Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving de komende jaren te reduceren en de twee opleidingen van de Academie voor Popcultuur (AvP) onder één croho samen te voegen. Deze aanstaande formele samenvoeging is echter bij de onderhavige visitatie buiten beschouwing gebleven, zodat de accreditatie nog gericht is op de oude situatie waarin de opleidingen Vormgeving van beide locaties nog vallen onder hetzelfde croho.

In het kader van de beoordeling van het eindniveau van de beide locaties heeft het auditteam, conform voorschrift van de NVAO, uit de voorafgaand aan de visitatie geleverde overzichten van alle studenten die gedurende de laatste twee jaar zijn afgestudeerd, een selectie gemaakt van in totaal 20 studenten, wier afstudeerwerk het heeft beoordeeld. Dit betrof 12 studenten van de locatie Groningen en 8 studenten van de locatie Leeuwarden.

De uitkomsten van de visitatie op de beide locaties zijn op verzoek van de academie in aparte beoordelingsrapporten vastgelegd. Onderhavig rapport betreft de bevindingen voor uitsluitend de opleiding Vormgeving (VG) van de Hanzehogeschool op de locatie Groningen.

De bacheloropleiding Vormgeving (VG) leidt op tot experimenteel ontwerper. De opleiding belicht het ontwerpersvak van diverse kanten. Studenten krijgen een breed instrumentarium mee waarmee ze hun onderzoekende en ondernemende vaardigheden kunnen inzetten voor het ontwerpen van maatschappelijk relevante producten en concepten.

De opleiding kent een zogenaamde 'flexibele schil', die eruit bestaat dat de verschillende opleidingen binnen de academie delen van hun onderwijs inbrengen in een soort van 'Studium Generale', het 'studielandschap' waarvan alle academiestudenten gebruik kunnen maken.

Ook dragen alle opleidingen van de academie Minerva bij aan de podiumfunctie met presentaties van gastsprekers, docenten, studenten, kunstenaars, vormgevers, opdrachtgevers en representanten van het domein cultuur (en met name de kunst).

Opvolging vorige accreditatie

Het auditteam dat de vorige accreditatie-audit bij de opleiding uitvoerde, vroeg aandacht voor: (i) het binnenhalen van de actualiteit, (ii) herziening van het curriculum, (iii) opleiding en ontwikkeling van docenten, (iv) studiefaciliteiten, (v) toetsen en beoordelen, (vi) het afstudeerproces.

De opleiding heeft de actualiteit binnengehaald (i) door, aansluitend op de landelijke discussie over de opleidingsprofielen ABK en VG, te discussiëren over heroriëntatie en koers van de eigen opleiding. Dit heeft inmiddels geleid tot een nieuwe missie en visie voor de opleiding.

In 2009-10 heeft de opleiding haar curricula ingrijpend herzien (ii) en deze bestaat sindsdien uit twee majors met ieder twee uitstroomprofielen. Studenten studeren nu af in grafisch ontwerp of illustratie/animatie (Communicatie), interieurarchitectuur of scenografie (Ruimtelijk Ontwerp). Per uitstroomprofiel is een specifiek curriculum ontwikkeld. Meer docenten zijn master geschoold of zijn bezig met een masteropleiding. Bijna alle docenten zijn didactisch geschoold (iii). De studiefaciliteiten (iv) zijn verbeterd, bijvoorbeeld doordat de werkplaatsen nu directer ingebed zijn in het onderwijs. Er is verbetering bereikt in toetsen en beoordelen doordat er learning outcomes en beoordelingscriteria geformuleerd zijn op basis van de eindkwalificaties (v). Tot slot is het afstudeerproces verbeterd, doordat onderzoek een steeds grotere rol is gaan spelen (vi). Deze ontwikkelingen komen in het rapport aan bod bij de afzonderlijke standaarden.

Opzet onderhavig accreditatietraject

De beoordeling van de hbo-bacheloropleiding VG van de Hanzehogeschool maakt deel uit van een reeks audits van Hobéon in 2013 bij de Hanze Hogeschool/Academie Minerva. Het betreft, naast de bacheloropleiding VG, de hbo-bachelors Docent Beeldende Kunst en Autonome beeldende Kunst, en een drietal masteropleidingen van de Frank Mohr International Masters (FMI-Masters).

Deze opleidingen zijn alle, op de opleiding Vormgeving in Leeuwarden na, gevestigd in de Academie Minerva te Groningen en maken gebruik van dezelfde onderwijsfaciliteiten, (gedeeltelijk) hetzelfde management, de kwaliteitszorgstructuur, de centrale examencommissie en (sommige) programmatische onderdelen. Binnen de Academie Minerva is voor alle opleidingen op academieniveau (en soms op hogeschoolniveau) beleid geformuleerd ten aanzien van internationalisering, toetsen en beoordelen, kwaliteitszorg en profileringsthema's. De Hanzethema's zijn 'Energy' en 'Healthy Ageing'.

In een inleidende audit zijn de hiervoor genoemde onderwerpen door een generiek auditteam onderzocht en waar de uitkomsten van de gevoerde gesprekken relevant zijn voor de daarna uitgevoerde beperkte opleidingsbeoordelingen, maken de bevindingen en oordelen van het auditteam dat deze 'generieke' audit heeft uitgevoerd, deel uit van de accreditatierapporten van alle door Hobéon in dit kader gevisiteerde opleidingen.

Voorafgaand aan de audit bij de opleiding VG heeft het generieke auditteam op 21 mei 2013 met verschillende gesprekspartners over de hiervoor genoemde generieke thema's gesproken. Het programma van deze audit is – in aanvulling op het auditprogramma van de opleidingsaudit – opgenomen in de Bijlage IV bij dit rapport.

Daar waar het uitkomsten betreft van de generieke audit wordt gesproken over het generieke auditteam.

Waar in dit rapport verwezen wordt naar de student met *hij* of *hem*, moet ook *zij* of *haar* gelezen worden.

4. OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat inhoud, niveau en oriëntatie betreft geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor-master) en oriëntatie (hbo-wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

De opleiding VG van de Hanzehogeschool baseert zich op het landelijk opleidingsprofiel, dat in overleg met het landelijk werkveld en de beroepsorganisaties in 2002 is vastgesteld. De huidige eindkwalificaties worden, in het kader van de brede ontwikkelingen die zich in het werkveld afspelen, ten tijde van de audit in landelijk verband geactualiseerd. In het licht hiervan heeft de academie sinds een jaar een transitieproces bij de opleiding in gang gezet, waarbij vormgevers en ontwerpers de discussie over heroriëntatie en koers van de opleiding voeren. Dit leidde tot een nieuwe missie en visie, die erop gericht zijn dat de bacheloropleiding Vormgeving van Academie Minerva in Groningen nieuwsgierige studenten met talent en ambitie opleidt tot experimentele ontwerpers, die kunnen functioneren in een interdisciplinaire en mondiale omgeving. De opleiding streeft ernaar zich te onderscheiden door maatschappij bewuste beeldende ontwerpers op te leiden die op conceptueel niveau interdisciplinair kunnen denken en werken en die experimenteren, ook met de grenzen van de vakgebieden. Afgestudeerden van de opleiding moeten probleemoplossers zijn, die vanuit een specifieke context beeldend antwoord kunnen geven op vragen uit de samenleving. Hiermee sluit de opleiding aan bij de actuele landelijke discussie over de opleidingsprofielen Autonome Beeldende Kunst (ABK) en Vormgeving (VG), waarin onder andere onderzoek, (cultureel) ondernemerschap en internationalisering onderwerp van visieontwikkeling zijn.

Het auditteam is erg positief over deze ontwikkeling bij de opleiding en de constructieve betrokkenheid van de lectoraten Image in Context (IIC) en Popular Culture, Sustainability and Innovation (PSI) hierbij, maar is van oordeel dat de opleiding er nu voor moet zorgen dat de discussie die in de buitenwereld over het vakgebied vormgeving plaatsvindt nu ook onderdeel van de eigen discussie gaat worden, zodat de opleiding ook zelf 'speler in het veld' wordt.

Het huidige competentieprofiel van de opleiding bestaat nu uit de competenties: (i) creërend vermogen, (ii) het vermogen tot kritische reflectie, (iii) het vermogen tot groei en vernieuwing, (iv) organiserend vermogen, (v) communicatief vermogen, (vi) omgevingsgerichtheid en (vii) het vermogen tot samenwerken.

De zeven eindcompetenties van de opleiding zijn vervolgens uitgewerkt in prestatie-indicatoren en learning outcomes die gerelateerd zijn aan de vier uitstroomprofielen - grafisch ontwerp en illustratie/animatie (Communicatie), interieurarchitectuur en scenografie (Ruimtelijk Ontwerp) - met specifieke beoordelingscriteria. In de uitwerking van iedere competentie naar learning outcomes wordt duidelijk dat deze zich oriënteren op de beroepsuitoefening van de experimenteel ontwerper die afstudeert op het hbo-bachelorniveau. De learning outcomes vormen de verbinding tussen de competenties, de kennisbasis en de onderwijsopdrachten binnen het curriculum.

Van de startbekwame experimenteel ontwerper Communicatie wordt bijvoorbeeld verwacht dat hij reflecteert in woord, beeld en geschrift op grenzen en mogelijkheden van het vak en op eigen visie, specialismen en technische capaciteiten (het vermogen tot kritische reflectie). In de uitwerking naar learning outcomes betekent dit dat de student:

- reflectie (in woord, geschrift en beeld) in kan zetten om de eigen visie aan te scherpen;
- reflectie (in woord, geschrift en beeld) in kan zetten om de eigen capaciteiten beter te leren kennen;
- de eigen visie kan presenteren;
- de eigen visie kent op het ontwerpen;
- het vakjargon kent;
- en de ambitie heeft de eigen visie op het ontwerpen te ontwikkelen.

Sinds 2009-10 bestaat de opleiding uit twee majors, met elk twee uitstroomprofielen.

Het uitstroomprofiel *Grafisch ontwerp* richt zich op het op een creatieve en originele manier gebruik van teksten, beelden en symbolen voor effectieve overdracht van informatie aan een specifiek publiek of doelgroep. *Illustratie/Animatie* is gericht op het creëren van beelden en het ontwerpen van animatieproducties met een vooraf bepaald communicatief doel.

Interieurarchitectuur gaat uit van ruimte en context als een vast onderdeel van alle ontwerp opdrachten en het definiëren van hoe mensen ruimte gebruiken en ervaren. Het uitstroomprofiel *Scenografie* (voorheen Theatervormgeving) houdt zich bezig met het vertellen van verhalen in tijd en ruimte door te denken in bewegend beeld.

Het auditteam is van oordeel dat deze uitstroomprofielen passend zijn voor een opleiding Vormgeving. De uitdaging voor de opleiding is om de vakmatige kwaliteit zoals die geborgd wordt door de 4 uitstroomprofielen in evenwicht te brengen met een vakoverstijgende, interdisciplinaire manier van denken en werken. Hierdoor kunnen met recht experimentele ontwerpers opgeleid worden, omdat het experiment zich dan niet slechts op het eigen product en de eigen ideeënwereld richt, maar ook op overstijgende thema's en op het vak zelf waardoor concepten aan relevantie winnen. Dit proces is op dit moment gaande en wordt door het auditteam zeer positief gewaardeerd.

Samenvattend kan gesteld worden dat de opleiding ontwerpers opleidt die als zelfstandige kunnen starten of bijvoorbeeld bij een (inter)nationaal ontwerp bureau of theatergezelschap kunnen gaan werken. Studenten krijgen tijdens de opleiding een breed instrumentarium mee waarmee ze hun onderzoekende en ondernemende vaardigheden kunnen inzetten voor het ontwerpen van maatschappelijk relevante producten en concepten.

Het volledige opleidingsprofiel is als bijlage II bij dit rapport gevoegd.

Onderzoek als onderdeel van de eindcompetenties

De opleiding/Academie Minerva beschrijft in het document Academie Minerva en onderzoek (2013) haar visie op praktijkgericht onderzoek. Daarin staat onder meer dat de Academie Minerva zich binnen de Noordelijke regio tot partner ontwikkelt in onderwijs en onderzoek. Het ontwikkelen van doorlopende onderzoeklijnen door iedere opleiding en het doorlopen van die leerlijnen van Bachelors naar Masters, moet daarvan de resultante zijn. Verder wordt de rol van het Kenniscentrum beschreven in het streven substantieel deel te nemen aan (internationale) onderzoeksprojecten. De drie lectoraten van het Kenniscentrum Kunst & Samenleving – Life long Learning in Music & the Arts, Popular Culture, Sustainability & Innovation (PSI) en Image in context (IIC) – sluiten daarbij aan op de onderzoeksthema's van de Hanze Hogeschool: *Life long learning* (Healthy Ageing) en *Energy*.

Het auditteam heeft vastgesteld dat de onderzoekscomponent in de opleiding en de eindcompetenties verweven zit, uitgewerkt naar prestatie-indicatoren en learning outcomes. Zo wordt er bijvoorbeeld bij de competentie omgevingsgerichtheid van de student verwacht dat hij in staat is om verbanden te leggen tussen het eigen werk en dat van anderen en tussen het eigen werk en het publiek.

In de bijbehorende prestatie-indicatoren wordt onder andere uitgewerkt dat de student hierbij toont in staat te zijn onderzoek te doen naar de zaken die voor een ontwerp van belang kunnen zijn en dat hij zich verdiept in de ideeën van vakgenoten, beeldend kunstenaars en vormgevers uit andere disciplines in een internationale context. Dit gegeven wordt vervolgens verder uitgewerkt in bijbehorende learning outcomes.

De opleiding stelt dat het vak wordt benaderd vanuit een onderzoeksmatige houding, om opdrachten conceptueel sterk te kunnen uitvoeren. Het auditteam mist in deze context echter de digitale dimensie in de competenties. Volgens het auditteam is de consequentie van het conceptualiseren dat er media-vrij nagedacht kan worden door studenten en dat alle media, dus ook de digitale, dan aan de orde moeten kunnen komen.

Ondernemerschap en internationalisering als onderdeel van de eindcompetenties

De opname van ondernemerschap en internationalisering in de beoogde eindkwalificaties is nog niet volledig tot stand gekomen. Wel heeft het auditteam op basis van de gevoerde gesprekken en bestudeerde (beleids)documenten vastgesteld dat (cultureel) ondernemerschap en internationalisering belangrijke onderwerpen tijdens de discussie over heroriëntatie en koers van de opleiding zijn en dat de opleiding hiermee aansluit bij een landelijke afspraak waaraan hbo-opleidingen Vormgeving zich hebben gecommitteerd.

Het aspect ondernemerschap is in het huidige profiel al zichtbaar in onder andere de competentie 'omgevingsgerichtheid' (prestatie-indicator zeven), die gericht is op het overzicht hebben over de markt en publiciteitsmedia. In de actualisering van de missie en visie van de academie en de opleiding wordt ondernemendheid echter expliciet niet als economisch model gezien, maar als een manier om je als ontwerper te verbinden met je omgeving. Daarbij is volgens de opleiding het kunnen bepalen van een zelf gekozen positie en erbij horende waarden, van waaruit vervolgens een eigen strategie wordt bepaald, belangrijk.

Uit het opleidingsplan (2013-14) blijkt dat de uitwerking van de (deel)competenties internationalisering en de vertaling hiervan naar het programma in mei 2014 afgerond moet zijn. Dat de opleiding hieraan werkt heeft het auditteam onder andere gezien in de uitwerking van de competentie 'omgevingsgerichtheid', waarbij hieraan gerelateerde prestatie-indicatoren drie en zes gericht zijn op de verdieping door de student in de internationale context. Het auditteam vindt de internationale klas als aanjager voor de internationale uitwisseling een prima initiatief.

Validering eindkwalificaties door Werkveldadviesraad

De, naar het oordeel van het auditteam, zeer betrokken werkveldadviesraad (WAR) die drie tot vijf keer per jaar mee discussieert over onder andere de profilering van de opleiding, bevestigde het belang van verdere uitwerking van ondernemerschap in de beoogde eindkwalificaties van de opleiding. De werkveldvertegenwoordigers meldden dat studenten in de praktijk namelijk nog wel eens moeite hebben met het afronden van opdrachten voor opdrachtgevers.

Het auditteam is van mening dat de uit drie leden bestaande raad goed werkt, maar nog verder verbreed zou kunnen worden. Daar is de opleiding het mee eens, blijkend uit het gegeven dat men ten tijde van de visitatie al uitbreiding zocht op het gebied van theatervormgeving (scenografie).

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditteam vindt de beoogde eindkwalificaties van de opleiding VG zowel inhoudelijk, als qua niveau en oriëntatie voldoende geconcretiseerd. Het auditteam is positief over de ontwikkeling waarin de opleiding zich bevindt en waaruit inmiddels een nieuwe missie en visie is voortgekomen.

De nieuwe missie en visie is erop gericht dat de opleiding nieuwsgierige studenten met talent en ambitie opleidt tot experimentele ontwerpers, die kunnen functioneren in een interdisciplinaire en mondiale omgeving. Hiermee sluit de opleiding aan bij de actuele landelijke discussie over de opleidingsprofielen Autonome Beeldende Kunst (ABK) en Vormgeving (VG), waarin onder andere onderzoek, (cultureel) ondernemerschap en internationalisering onderwerp van visieontwikkeling zijn. Om zelf 'speler in het veld' te worden zou de opleiding, naar de mening van het auditteam, hetgeen van buiten komt nu verder moeten internaliseren.

De werkveldadviesraad (WAR) is tevreden over de afgestudeerden en wordt duidelijk betrokken in de discussie over de richting waarin de opleiding gaat. De WAR pleit voor verdere uitwerking van ondernemerschap in de beoogde eindkwalificaties van de opleiding. Het auditteam is van mening dat de uit drie leden bestaande raad goed werkt, maar nog verder verbreed zou kunnen worden.

Het auditteam is positief over de beide majors met elk twee uitstroomprofielen die de opleiding sinds 2009-10 hanteert.

De onderzoekscomponent is duidelijk in de eindkwalificaties aanwezig. Als consequentie van het conceptualiseren en het mediavrij denken zou, naar het oordeel van het auditteam, in de eindkwalificaties meer aandacht besteed moeten worden aan de digitale dimensie.

De opleiding heeft aandacht voor de uitbreiding van de eindkwalificaties op het gebied van (cultureel) ondernemerschap en internationalisering. In de beleidsnotities van de academie en de opleiding worden ambities en voortgang op een inzichtelijke wijze beschreven.

Het auditteam is positief over de weg die de opleiding is ingeslagen. Ook is het te spreken over de betrokkenheid van de WAR, de duidelijke aanwezigheid van de onderzoekscomponent in de beoogde eindkwalificaties en de sinds 2009-10 geldende uitstroomprofielen van de opleiding. Het auditteam is van oordeel dat de digitale component in de competenties nog ontbreekt en dat ondernemerschap en internationalisering hierin nog verder kunnen worden uitgewerkt.

De verschillende elementen afwegend komt het auditteam op Standaard 1 tot het oordeel 'voldoende'.

Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting NVAO: De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Programma

Toelating

Voor de opleiding gelden de wettelijk vastgelegde eisen voor toelaatbaarheid. Dat wil zeggen dat kandidaten met een afgerond vwo-, havo- en mbo 4-diploma in beginsel toelaatbaar zijn, maar dat de opleiding conform de WHW aanvullend een toelatingsexamen organiseert om bij de kandidaten vast te stellen of een 'artistieke aanleg' aanwezig is. Kandidaten dienen voor dit toelatingsexamen minimaal met het cijfer 6 te slagen. De opleiding heeft deze eisen vastgelegd in haar OER.

Om kennis te maken met programma en werkwijze organiseert de opleiding voor haar aspirant-studenten een introductieprogramma. Dit gebeurt in de vorm van een oriëntatiecursus of een vooropleiding, die wordt afgesloten met een positief advies (toelating tot de opleiding) of een negatief advies (afwijzing). Ook organiseert de opleiding open dagen voor aankomend studenten, die zich dan kunnen inschrijven voor het toelatingsexamen. Een toelatingscommissie, die bestaat uit docenten en studenten, beoordeelt vervolgens de beeldende kwaliteiten van een kandidaat aan de hand van een door de kandidaat gemaakte thuisopdracht, een tijdens het examen gemaakte opdracht en een door de kandidaat samengesteld portfolio en een gesprek daarover.

Mbo-hbo leerlingen van drie mbo-scholen in de regio hebben de afgelopen jaren via speciale aansluitingstrajecten de kans gekregen hun examen voor het mbo te combineren met het toelatingsexamen voor de major Communicatie, doordat de opdrachten inhoudelijk aansloten op het thema van het mbo-examen. Het auditteam heeft enkele studenten die dit betref gesproken en vernomen dat zij erg te spreken waren over dit speciale aansluitingstraject.

De aanwezige studenten zijn tevreden over de aansluiting op hun vooropleiding. Zij geven aan de opleiding toegankelijk te vinden en, waar het om aansluiting op een eerder gevolgde mbo-opleiding betreft, ervaren zij de opleiding vooral als een verdere verdieping, vooral op het gebied van het experimenteren.

Aansluiting eindcompetenties en learning outcomes

Er wordt gewerkt met twee competentiesets, één voor de major Communicatie en één voor de major Ruimtelijk Ontwerp. De opleiding heeft in de OER haar competenties voor studenten inzichtelijk gemaakt door voor beide majors per competentie de bijbehorende prestatie-indicatoren uit te werken in drie niveaus:

- niveau 1 inleidend: kennismaken en toepassen (semester 1 – 4);
- niveau 2 verdiepend: onderzoeken eigen standpunt (semester 5 -6);
- niveau 3 gevorderd: eigen standpunt innemen (semester 7 – 8).

Het auditteam heeft vastgesteld dat de prestatie-indicatoren van de studenten verwachten dat zij, naar mate de opleiding vordert, in hun handelen een toenemende mate van complexiteit en zelfstandigheid laten zien (zie ook Standaard 3).

De prestatie-indicatoren zijn, in samenhang met de missie/visie van de opleiding en de kennisbases van de vier uitstroomprofielen, door vertaald in learning outcomes met specifieke beoordelingscriteria.

De inhoudsbeschrijving van iedere onderwijseenheid koppelt de learning outcomes aan de eindkwalificaties. Dit heeft de opleiding gedaan door in de overzichten 'Studiepuntentabel en Onderwijseenheden', die uitgewerkt zijn per studiejaar, voor de student per onderwijseenheid helder te maken aan welke competenties, bijbehorende prestatie-indicatoren en hieraan gekoppelde learning outcomes hij aan het eind van het betreffende semester moet voldoen. De learning outcomes, zijn aan de hand van de taxonomie van Bloom uitgewerkt in de beoogde vaardigheden (kunnen), kennis (kennen) en houding (willen). Voorts wordt de student hierbij op de hoogte gesteld van de verdere informatie die voor de specifieke onderwijseenheid van belang is, zoals de instapvoorwaarden, de opdrachtbeschrijving, de inhoud, de onderwijsvormen, het studiemateriaal en de beoordeling.

Voor beide majors wordt in een competentiematrix inzichtelijk gemaakt dat de prestatie-indicatoren met bijbehorende learning outcomes van alle onderwijseenheden tezamen de zeven eindcompetenties van de opleiding volledig afdekken.

Het auditteam is van mening dat de opleiding de learning outcomes van de onderwijseenheden en de daaraan gekoppelde inhoud op transparante wijze inzichtelijk heeft gemaakt. Tijdens de visitatie bleek dat het studiemateriaal de studenten voldoende houvast geeft bij de studie. Dit gegeven wordt bevestigd doordat de opleiding op dit item op een vijfpuntsschaal (NSE) een score heeft van 3.3 in 2012 ten opzichte van 3.1 in 2011.

Inhoud curriculum

De opleiding heeft het curriculum sinds de visitatie in 2007 op meerdere fronten verder ontwikkeld. Met ingang van 2009-10 bestaat de opleiding uit twee majors. Studenten kiezen bij aanvang van de studie voor de major Communicatie of voor de major Ruimtelijk Ontwerp. Het studieprogramma is ingedeeld in acht semesters. In de oriënterende propedeuse (semester 1 en 2) volgen de grafisch ontwerpers en illustratoren/animatoren een gezamenlijk programma Vormgeving Communicatie. Voor de interieurarchitecten en scenografen is er een gezamenlijk programma Vormgeving Ruimtelijk ontwerp. De student krijgt een introductie in het ontwerpen, waarbij hij in de ontwerpcultuur de eigen plaats ontdekt en hij leert experimenteren en onderzoeken om tot een ontwerp te komen. De student volgt tevens verplichte technische cursussen om de werkplaatsen in de rest van de opleiding goed te leren gebruiken. Met ingang van 2013-14 zijn deze voor Communicatie specifiek gericht op foto, film en druktechnieken en voor Ruimtelijk Ontwerp op hout, metaal en plastics.

Aan het eind van de propedeuse kiest de student definitief voor één uitstroomprofiel. Binnen de major Communicatie kiest de student voor grafisch ontwerp of illustratie/animatie. Binnen de major Ruimtelijk ontwerp kiest de student voor interieurarchitectuur of scenografie.

Het zwaartepunt van de studie verschuift bij semester 3 langzamerhand van aanbod gestuurd naar vraag gestuurd onderwijs. Terwijl de opleiding in het tweede jaar de vakkennis nog systematisch aanbiedt, beginnen studenten hierin in het derde jaar zelf keuzes te maken. Ze gaan daarbij bijvoorbeeld confrontaties aan met andere disciplines en ze onderzoeken hun eigen standpunt als ontwerper. De keuzevakken in de flexibele schil bieden hierbij in het tweede en derde studiejaar mogelijkheden om persoonlijke accenten te leggen en naar eigen inzicht verdieping te zoeken. Studenten worden gestimuleerd om in wisselwerking met studenten van aanverwante opleidingen (Autonome Beeldende Kunst en Docent Beeldende Kunst en Vormgeving) beeldende vakklassen, capita selecta (bijvoorbeeld 'Kunst in de openbare ruimte', 'Poëzie en kunst', 'Actuele fotografie'), technische cursussen te volgen en individuele projecten uit te voeren. De flexibele schil in het tweede en derde studiejaar bevat in totaal 8 EC's aan keuzevakken. Daarnaast hebben studenten de gelegenheid om in het honours talentprogramma (excellentieniveau), in het buitenland (exchange) of buiten de eigen opleiding (minor) te studeren).

In het vierde jaar volgen studenten een gerichte stage en een afstudeerperiode met een visueel essay en één of twee praktijkwerken waarmee de student zich positioneert. In de stage (semester 7) en het afstuderen (semester 8) wordt de student beoordeeld op gevorderd niveau, ofwel het eindniveau. De student moet in staat zijn een eigen standpunt in te nemen voor alle prestatie-indicatoren/learning outcomes. Sommige prestatie-indicatoren, bijvoorbeeld die op het gebied van samenwerken, worden tijdens de stage beoordeeld, het merendeel wordt echter tijdens het eindexamen in het achtste semester beoordeeld. De student wordt tijdens het afstuderen begeleid door drie promotoren, waarvan één hem begeleidt op het gebied van theorie.

Naast het kerncurriculum dat de opleiding aanbiedt, wordt de ontwikkeling van studenten ook ondersteund door het Projectbureau/AMP (voluit Academie Minerva Projectbureau), de werkplaatsen en het Kenniscentrum Kunst en Samenleving, waar studenten, docenten, alumni en externe partners elkaar ontmoeten om gezamenlijk aan projecten te werken. Het curriculum zal na de herziening van de landelijke competenties verder aangepast worden.

De studenten die het auditteam sprak ervaren de opleiding als een aantrekkelijke opleiding met een programma waarin zij hun eigen initiatief kunnen tonen en waarin zij mogen experimenteren. Ook het auditteam en het aanwezige werkveld zijn positief over het curriculum en de mogelijkheden die de opleiding in de flexibele schil aan de student biedt om persoonlijke accenten aan zijn ontwikkeling te geven. Het auditteam geeft de opleiding mee nog meer in te zetten op het keuzeonderwijs in de flexibele schil, omdat dat nu slechts nog 8 EC's per studiejaar (totaal 16 EC's) betreft.

Organisatie rond het curriculum

De curriculumcommissie, opleidingscommissie (OC) en werkveldadviesraad (WAR) spelen een serieuze rol in de ontwikkeling en bijsturing van de opleiding. De curriculumcommissie is verantwoordelijk voor de inhoudelijke bewaking en bijstelling van het curriculum. De medezeggenschap van studenten is geregeld via de opleidingscommissie. De werkveldadviesraad komt drie tot vijf keer per jaar bij elkaar en discussieert mee over de ontwikkeling van het curriculum van de opleiding.

Inhoudelijke samenhang en toenemende complexiteit

Er wordt samenhang in het programma gebracht door de opbouw van de propedeuse in vier blokken, de opbouw in semesters vanaf het tweede studiejaar en de indeling in vijf leerlijnen. Met de indeling in leerlijnen borgt de opleiding dat het volledige pallet van kennis, inzicht en vaardigheden in het curriculum aan bod komt. De opleiding heeft voor ieder uitstroomprofiel de leerlijnen inzichtelijk gemaakt door per semester in een matrix de verbinding tussen de bij de betreffende leerlijn behorende onderwijseenheden, specifieke competenties, prestatie-indicatoren en kennisbasis weer te geven. De kennisbasis wordt bij alle afstudeerrichtingen jaarlijks aangepast. Naast de algemene theorie, gericht op het uitvoeren van onderzoek, krijgen studenten vaktheorie aangeboden, die nauw samenhangt met de praktijkvakken.

Het auditteam is van oordeel dat de door de opleiding gebruikte literatuur actueel en voldoende internationaal gericht is. De vaktheorie bij interieurarchitectuur moet, volgens het auditteam, nog verder aangevuld worden.

De *leerlijn Ontwerpen*, die internationaal georiënteerd is, verzorgt ontwerpvakken waarin de ontwerpmethodiek centraal staat en studenten aan de hand van (fictieve) ontwerp opdrachten de competenties ontwikkelen die hen helpen goede keuzes en ontwerpen te maken.

In de *leerlijn Ondersteunend* komen ondersteunende praktijkvakken en keuzevakken aan bod die de studenten helpen hun eigenheid als ontwerper te ontwikkelen.

In de *leerlijn Samenwerken/Praktijk cultureel ondernemerschap* worden projectweken georganiseerd waarin samenwerking en praktijkervaring de hoofdrol spelen. Hier vindt ook de stage voor gerichte kennismaking met de praktijk plaats.

Specifieke theorie, kunst- en ontwerp geschiedenis komen aan de orde in de *leerlijn Theorie/onderzoek en onderzoeksvaardigheden*. Deze leerlijn is ook gericht op het visueel essay en de presentatie.

De leerlijn *Studieloopbaanbegeleiding/ reflectie in relatie tot andere leerlijnen* is gericht op de persoonlijke ontwikkeling van de student en zijn studievoortgang.

Het auditteam vindt, op basis van de gevoerde gesprekken en de bestudeerde documenten van de opleiding, dat er sprake is van samenhang en toename van complexiteit in het programma.

Werkvormen

De werkvormen van de opleiding variëren van opdrachten die studenten stapsgewijs aan de hand meenemen in het eerste jaar, tot zelfstandige en onafhankelijke onderzoeksprojecten die een grote mate van zelfstandigheid eisen, in de hoofdfase. Er zijn onder andere werklessen met individuele of klassikale bespreking, hoorcolleges, gastlezingen, projectmatig werken en excursies. In de loop van de studie krijgen deelnemende en activerende lesvormen de voorkeur boven de meer gestuurde kenniswerving. Tijdens de visitatie spraken studenten hier hun waardering over uit. Zij waren vooral positief over de vrijheid die ze krijgen om te experimenteren en over de mogelijkheid van een eigen zoektocht rond een bepaald thema.

Studeerbaarheid

De studeerbaarheid van de opleiding wordt vooral bevorderd door (i) de duidelijke samenhang en transparantie in het programma, (ii) oog te hebben voor een gelijke verdeling van de studiebelasting over het studiejaar (per semester 30 EC's), voldoende contacturen (per week 19 in het eerste studiejaar, 17 in het tweede en derde studiejaar) en (iv) een voortdurende afwisseling in individuele en collectieve begeleiding.

De studieloopbegeleiding-docent (slb-docent) heeft voor de student een adviserende en begeleidende rol. Hij begeleidt de student in zijn persoonlijke ontwikkeling, monitort de studievoortgang en biedt hulp wanneer er problemen in de studie optreden. Onder leiding van de slb-docent maakt de student een persoonlijk ontwikkelingsplan (POP) dat tijdens de werkbesprekingen aan de orde wordt gesteld. De slb-docent heeft een belangrijke rol bij de keuze van de stageplaats door de student. Tijdens het derde jaar worden door hem met de student stage voorbereidende gesprekken gehouden waarbij portfolio, competenties en leerdoelen richtinggevend zijn. Vanaf 2013-14 houdt de student gedurende de hele hoofdfase dezelfde slb-docent.

Het auditteam is positief over de slb, maar is van mening dat de opleiding deze nog erg 'strikt' organiseert. Het geeft de opleiding mee de begeleiding aan te passen aan het veranderende curriculum waarin meer vrije ruimte en keuzemogelijkheden aanwezig zijn.

Het thema studielast wordt in de NSE 2012 positief beoordeeld en laat op alle items een vooruitgang zien ten opzichte van 2011 (2012: studielast 3.5, spreiding en haalbaarheid deadlines 3.7, aansluiting EC's op werkelijke studielast 3.5). Ook wat betreft de studiebegeleiding laat de NSE 2012 een vooruitgang zien ten opzicht van het jaar ervoor: studiebegeleiding 3.6, mogelijkheid tot begeleiding en de kwaliteit ervan 3.8 (alle cijfers betreffen scores op een vijfpuntsschaal).

Het auditteam komt op grond van deze bevindingen dan ook tot de conclusie dat het programma studeerbaar is.

Onderzoek in het programma

De opleiding besteedt vanaf het eerste studiejaar aandacht aan onderzoek via de leerlijnen Ontwerpen en Theorie. In de leerlijn Ontwerpen gebeurt dat door de aandacht voor ontwerpmethodiek en in de leerlijn Theorie door het visueel essay. Beide vormen hangen direct samen en zijn nader uitgewerkt in de kennisbases en versterken en ondersteunen elkaar in het onderwijs.

Dat de opleiding betrokken is bij de ontwikkeling van het onderzoek in het Hoger kunstonderwijs blijkt uit het feit dat de opleiding in 2010-12 participeerde in de denktank van het Kenniscentrum, waarin mogelijke benaderingen voor artistiek, praktijkgericht en theoretisch onderzoek door de verschillende opleidingen werd uitgediept. Met de verworven kennis heeft de opleiding het onderzoek in het eigen programma verder ontwikkeld.

In de leerlijn Ontwerpen leert de student verschillende methoden om het proces van conceptontwikkeling, ontwerp en realisatie te doorlopen. Aandacht wordt besteed aan vraagstelling, onderzoeksmethode en conclusie.

In de leerlijn Theorie wordt gewerkt met de methode van het visueel essay waarin beeld en tekst de middelen zijn om onderzoek te doen en conclusies te beargumenteren. In het eerste studiejaar is deze vorm van onderzoek gericht op het stellen van vragen (wat is beeld, hoe werkt beeld) en het beantwoorden hiervan vanuit de semiotiek, de gestaltpsychologie en mediatheorie. In het tweede studiejaar wordt aandacht besteed aan de essayvormen die kunnen worden ingezet en de manier waarop in een visueel essay een onderzoek en beeldende argumentatie kan worden opgebouwd. Het derde studiejaar is gericht op de verdieping van het onderzoek vanuit de verschillende theorieën. Door het gericht gebruiken van bronnen om zich te positioneren en de verhouding met de maatschappelijke context aan te gaan en daarin een standpunt in te nemen, bereidt de student zich voor op de stage. Uiteindelijk is het visueel essay in het vierde jaar het middel om het onderzoek te concretiseren door het hanteren van een persoonlijk idioom. Het visueel essay heeft tijdens het examen een direct verband met minimaal één van de praktijkwerken waarmee de student afstudeert.

Daarnaast biedt de samenwerking met het Kenniscentrum de studenten de gelegenheid om in projecten hun onderzoeksvaardigheden te ontwikkelen. Zo is in samenwerking met het lectoraat Popular Culture, Sustainability and Innovation door het uitstroomprofiel Interieurarchitectuur een projectweek georganiseerd rond het thema duurzaamheid. De major Ruimtelijk Ontwerp werkt in samenwerking met andere opleidingen met de lector van Facility Management aan het project Healthy Ageing. Ook kunnen studenten in de flexibele schil aan onderzoek werken door middel van vakklassen met betrekking tot radiokunst, journalistiek, beeld als onderzoeksmethode en de vakklassen gericht op het thema duurzaamheid van het Energize Festival dat in november 2013 plaatsvindt.

Het auditteam heeft tijdens de visitatie vastgesteld dat de onderzoekscomponent vervlochten is in het gehele programma en dat studenten al vanaf het tweede studiejaar voorbereid worden op het essay dat zij in het vierde jaar moeten schrijven. De aanwezige studenten waren hier ook heel positief over.

Dat onderzoeksvaardigheden integraal onderdeel uitmaken van het curriculum bleek ook uit de eindwerken (zie standaard 3) waarmee studenten aantonen over voldoende onderzoeksvaardigheden te beschikken.

Het auditteam mist echter in het programma de cross-overs om het vrij-conceptualiseren door studenten, een uitgangspunt van de opleiding, volledig tot zijn recht te laten komen. Hierbij zou de student zich naar de mening van het auditteam ook moeten verdiepen in de grotere maatschappelijke thema's die er spelen, zoals bijvoorbeeld duurzaamheid en internationalisering.

De aanwezige vertegenwoordigers van de WAR, die het auditteam sprak, merkten daarbij op dat ook het 'rondmaken' van de gehele cyclus van concept naar eindproduct ten behoeve van de praktijk volgens hen nog aandacht behoeft in het programma.

Bovenstaande onderwerpen zouden volgens het auditteam een plaats kunnen krijgen in de interculturele discussie tussen vormgevers en ontwerpers over heroriëntatie en koers van de opleiding (zie standaard 1).

Verbinding met het werkveld

Onder meer via de sterke betrokken WAR, houdt de opleiding goed contact met het werkveld. De leden van deze raad hebben meerdere afgestudeerden in dienst en discussiëren met de opleiding over het profiel van de opleiding, de uitstroom en de volledigheid en actualiteit van het curriculum. Ook zijn de nieuw ontwikkelde beoordelingsformulieren door de werkveldadviesraad getoetst op hun aansluiting op de beroepspraktijk en de innovaties in het werkveld.

Door de permanente wisselwerking met het werkveld door middel van docenten die in het werkveld als ontwerper werkzaam zijn en de inzet van gastdocenten uit de praktijk bij lessen beroepsvoorbereiding, projecten en praktijkopdrachten, zijn studenten gedurende de hele opleiding in contact met het werkveld. Ook worden, na benoeming door de examencommissie, externe deskundigen betrokken bij toetsing en beoordeling van studenten. Op deze wijze loopt de verbinding met de praktijk als een rode draad door de opleiding heen.

Twee keer per jaar vindt er een projectweek plaats waarin studenten, onder begeleiding gastdocenten, binnen een week een project starten en afronden. Hier staan individuele vaardigheden, samenwerking, groepsrollen, communicatie over het ontwerp- of productieproces, het aanboren van netwerken en lokale contacten centraal. Concrete voorbeelden van projecten die uitgevoerd zijn in samenwerking met het beroepsveld zijn: Interieurarchitectuur in Slochteren met Onyx Architecten, de projectweek paper en Expositie Illustratie 57 waarbij studenten tijdens de Nacht van Kunst en Wetenschap hun werk in diverse winkels in Groningen exposeerden.

Het Projectbureau/AMP speelt bij de beroepsvoorbereiding van studenten een grote rol. Studenten komen vanaf het begin van de opleiding in contact met de beroepspraktijk doordat zij, onder begeleiding van vakdocenten en het Projectbureau zelf, werken aan echte opdrachten van instellingen en bedrijven uit de regio. Ook alumni kunnen opdrachten verwerven via het Projectbureau, dat hierin een bemiddelende en zo nodig begeleidende rol speelt. Studenten en alumni spraken tijdens de visitatie hun waardering uit voor de werking hiervan. Zo was één van de alumni door het Projectbureau aangetrokken voor een recente presentatie van Academie Minerva voor het koningspaar.

De opleiding werkt structureel samen met verschillende externe partners, zoals de Design Expo Groningen. In de curricula van beide majors zijn in de leerlijn Samenwerken/Praktijk (externe) projecten en excursies opgenomen die de visie op het vak verder aanscherpen. In het kader van de verschillende uitstroomprofielen wordt samengewerkt met diverse theatergezelschappen, gemeente Groningen, wooncoöperaties, ontwerpers en typografen. Verder organiseert of neemt de opleiding deel aan verschillende lokale en regionale manifestaties en evenementen, waaraan studenten in projectvorm hun bijdragen aan leveren. Dit illustreert tevens de stevige inbedding van de academie en opleiding in de Groningse samenleving en Noordelijke regio.

In het vierde jaar werken studenten tijdens hun stage (24 EC's) gericht aan hun eindexamen en praktijkvoorbereiding. Zo toetsen zij hun 'eigenheid ontwerperschap' aan de praktijk om tijdens het examen hun eigen positie op het gebied van vrije vormgeving als ontwerper in te nemen. Studenten mogen stage lopen bij organisaties die verwant zijn met het betreffende uitstroomprofiel van de student en die voldoen aan de criteria voor stagebedrijven zoals de opleiding deze heeft gesteld in haar stagehandleiding.

Het auditteam is van oordeel dat de opleiding een goede relatie onderhoudt met het werkveld, zij het dat deze relatie vooral lokaal/regionaal van aard is en maar beperkt internationaal (zie ook hierna: de internationale oriëntatie van het programma)

Internationale oriëntatie in het programma

De academie onderhoudt contacten met een groot aantal buitenlandse instellingen voor kunstonderwijs. De opleiding heeft daaruit zestien voorkeurspartners geselecteerd. Studenten kunnen gebruikmaken van het internationale uitwisselingsprogramma van de academie. Via de Beroepsorganisatie Nederlandse Ontwerpers (BNO) wordt deelgenomen aan (internationale) projecten. Eén van de docenten Illustratie organiseert een jaarlijks terugkerende tentoonstelling vanuit de academie van Ljubljana in Slovenië. Daarnaast is er een internationaal uitwisselingsprogramma voor docenten dat nog slechts projectmatig plaatsvindt in het kader van bijvoorbeeld symposia of expert meetings zoals de jaarlijkse Cumulus bijeenkomst. In 2013-14 is er bij de major Communicatie een Engelstalige klas gestart waarin Nederlandse en buitenlandse studenten zich op de internationale context van het beroep kunnen voorbereiden.

Het auditteam heeft de beleidsnotities internationalisering en het exchangeprogramma bestudeerd, waarin ambities en voortgang op een inzichtelijke wijze zijn beschreven. Het heeft vastgesteld dat de opleiding goede intenties heeft op het gebied van internationalisering, maar dat dit nog een marginale plaats heeft in het curriculum. Het auditteam is van oordeel dat de internationale klas van de opleiding, die in het studiejaar 2013-14 gestart is, goed als aanjager hiervoor kan dienen.

Ondernemerschap in het curriculum

In verschillende studieonderdelen van het programma komen op dit moment al kennis en vaardigheden op het gebied van ondernemendheid aan de orde. Dit gebeurt vooral, in samenwerking met het projectbureau en/of het Kenniscentrum, in de leerlijn beroepsvoorbereiding en in de flexibele schil. Zo wordt in de beroepsvoorbereidende lessen bijvoorbeeld aandacht besteed aan offertes, contracten, de Kamer van Koophandel en het onderhouden van netwerken.

Een voorbeeld van een project dat gericht is op ondernemerschap is 'Superuse', waarin tweedejaars studenten zelf in contact treden met het bedrijfsleven om te ontdekken welke restproducten er beschikbaar zijn voor het ontwerpen en maken van een interieurobject.

In het licht van de actualisering van de visie van de academie en de opleiding, waarin ondernemendheid wordt gezien als een manier om je als ontwerper te verbinden met je omgeving (zie standaard 1), zal het onderwijs op het gebied van ondernemerschap bij de opleiding verder worden aangescherpt.

Het auditteam is van oordeel dat het programma inhoudelijk voldoende de doelstellingen dekt en dat het samenhangend en studeerbaar is. De internationale focus en ondernemerschap kunnen echter nog steviger worden verankerd. Er is een goede aansluiting op de praktijk en de betrokkenheid van de lectoraten is hoog. Onderzoek is voldoende in het curriculum verankerd. Het auditteam ziet kansen voor verbetering door in de interculturele discussie over heroriëntatie en koers van de opleiding met ondersteuning van de lectoraten ook aandacht te besteden aan het vrij-conceptualiseren en het 'rondmaken' van de praktijkopdracht door studenten.

De aanwezigheid van werkplaatsen, vakklassen, projectbureau, lectoraten en WAR bevorderen, naar de mening van het auditteam, de verdere ontwikkeling en uitvoering van het programma.

Personeel

Kwantiteit

De opleiding wordt verzorgd door 29 docenten (9.5 Fte). Dit betekent dat het docententeam bestaat uit relatief veel docenten met een beperkte aanstelling. Het hoofd van de opleiding stuurt, inhoudelijk ondersteund door de twee hogeschooldocenten van de majors Communicatie en Ruimtelijk Ontwerp, de opleiding aan.

Daarnaast maakt de opleiding veel gebruik van gastdocenten die in propedeuse, hoofdfase en afstudeerjaar als extern deskundige ingezet worden voor het verzorgen van gastlessen, vakklassen/capita selecta en eindexamens (indien benoemd door de examencommissie). Onder hen zijn onder andere kunstenaars, fotografen, auteurs, dichters en een universitair docent filosofie.

De Academie Minerva heeft in de werkplaatsen in totaal 20 technische ondersteuners (zogenaamde ITV'ers, Instructeurs Technische Vaardigheden). Zestien van hen doen dit met een vaste aanstelling (9.3 fte), waarvan een vijftal ook nog met een aanvullend tijdelijk contract; een viertal ondersteuners is volledig werkzaam op tijdelijke basis (0.9 fte). De ITV'ers zijn beschikbaar voor alle opleidingen binnen de academie.

Deze medewerkers verzorgen met elkaar 19.7 contacturen in het eerste, 16.7 in het tweede, 15.6 in het derde en 5 in het vierde studiejaar (dit is inclusief de verplichte technische cursussen van het 1^e jaar en de vakklassen die door ITV'ers worden verzorgd). Uit de NSE 2012 blijkt dat de mogelijkheid tot begeleiding door docenten scoort met 3.8 op een vijfpuntsschaal (3.5 in 2011). De opleiding heeft hiermee landelijk een gedeelde eerste plaats, samen met de hogescholen ArtEz en Zuyd.

De opleiding zet momenteel in op het beperken van de kleinere aanstellingen ten behoeve van onderwijskundige verdieping en scholing, een onderwerp waar ook de WAR over heeft gediscussieerd met de opleiding.

Tijdens de visitatie geven docenten aan dat zij werkdruk ervaren, maar dat dit hun enthousiasme om actief te participeren in de ontwikkelingen van de opleiding niet in de weg staat. De docent-studentratio is 1:19.

Kwaliteit

Bij het samenstellen van de docententeams wordt erop gelet dat docenten uiteenlopende opvattingen en werkwijzen binnen het vakgebied vertegenwoordigen, zodat studenten leren een eigen standpunt in te nemen. Door regelmatig gastdocenten aan te trekken die de nieuwste ontwikkelingen in de beroepspraktijk vertegenwoordigen wordt de vinger aan de pols van de actualiteit gehouden.

Van de 29 docenten hebben er 17 een hbo-bacheloropleiding en 12 een masteropleiding. De opleiding bevordert de ontwikkeling van docenten door hen te stimuleren een masteropleiding en pedagogisch-didactische cursus te volgen en door deelname aan kenniskringen en onderzoeksprojecten van het Kenniscentrum. Eén van de docenten werkt binnen het Kenniscentrum aan een onderzoek dat in methode en uitvoering gelinkt is aan het visueel essay dat studenten bij de opleiding voor hun eindexamen uitvoeren. Het auditteam ziet, vooral door de toename van master- en didactisch geschoolde docenten, een duidelijke verbetering ten opzichte van de visitatie in 2007.

De ITV'ers zijn allen afkomstig uit de beroepspraktijk en beschikken over specifieke deskundigheden, nodig om studenten in de werkplaatsen te begeleiden en te inspireren; onder hen bijvoorbeeld fotografen, beeldend kunstenaars (webmaster, houtbewerking, beeldhouwen), grafisch kunstenaar/ontwerper, smid/metaalbewerker en multimedia ontwerper.

De ITV'ers hebben een adviesrol bij de beoordeling van het beeldend werk van de studenten. Een achttal beschikt over een pedagogisch didactische bevoegdheid en, ten tijde van de audit, zijn drie van hen bezig deze te behalen.

Het auditteam heeft gezien en gehoord dat docenten zich bewust zijn van de transitie van de huidige opleiding naar een opleiding die studenten opleidt tot experimentele ontwerpers die kunnen functioneren in een interdisciplinaire en mondiale omgeving. Het auditteam heeft ook vastgesteld dat docenten in het kader hiervan actief participeren in de discussies met vormgevers over de nieuwe koers van de opleiding. Momenteel wordt er gediscussieerd over nieuwe, vakoverstijgende, samenwerkingsvormen binnen de academie die aansluiten op de markt. Het auditteam vindt dit een goede beweging en vindt dat het management de docenten bij deze nieuwe ontwikkelingen nog meer zou kunnen faciliteren door er meer docenturen voor beschikbaar te stellen.

De studenten die het auditteam sprak uitten hun tevreden over hun docenten. Ruimte om te experimenteren, persoonlijke aandacht, begeleiding en feedback zijn de onderwerpen waar zij hun docenten vooral om waarderen. Dit sluit aan bij uitslagen van NSE 2012, waarin de kwaliteit van de feedback, het inspireren van studenten en de kennis van docenten over de beroepspraktijk ruim voldoende scoorden. Ook uit de cv's die het auditteam bestudeerde, bleek dat docenten over relevante vooropleidingen en voldoende praktijkkennis beschikken. Het team zou, naar het oordeel van het auditteam, wel aangevuld moeten worden met docenten die ook op het digitale domein en binnen jongere vakgebieden actief zijn zoals interaction design.

Voorzieningen

De Academie Minerva is gevestigd in het voormalige gebouw van het Groninger museum/Natuurmuseum aan de Praediniussingel te Groningen. De ambiance van dit pand is fraai, of – zoals een van de auditteamleden het zei: 'je komt ergens binnen'. Deze locatie bevat, naast kantoor- en vergaderruimtes, vooral projectruimten, computerlokalen, mediawerkplaatsen, de masteropleidingen, het kenniscentrum en een grote expositieruimte en lezingenzaal.

Op een steenworp afstand van het hoofdgebouw, aan het Gedempte Zuiderdiep, staat het academiegebouw dat recent is gerenoveerd en opnieuw is ingericht. Ook deze locatie maakt een goede indruk: kleinschalig, gastvrij en sfeervol. Maar ook, en zeker na de herinrichting: functioneel.

Het gebouw kent werkplaatsen klei, gips en kunststof, de drukkerij, fotografie/reprografie, grafiek, hout, media, metaal en zeefdruk. De werkplaatsen worden niet alleen gebruikt ter ondersteuning van de vaklessen en de vakklassen, maar ook dienen ze als instructieruimte en begeleidingsruimte bij de uitvoering van kunstwerken. Zoals al vermeld, worden de werkplaatsen beheerd door daartoe geëquipeerde en aangestelde instructeurs.

Het academiegebouw biedt verder over drie verdiepingen leslokalen, bespreeklokalen en werkgebieden. Iedere studentengroep beschikt over een vast werkgebied waar de studenten les krijgen. Ook is er een centrale ontmoetingsruimte, tevens presentatieruimte, ter bevordering van de sociale cohesie.

Voor het raadplegen van literatuur en andere informatiedragers kunnen de studenten gebruik maken van de HanzeMediatheek, die een speciaal op de Minerva-opleidingen gerichte afdeling heeft op de eigen locatie. Het panel trof er de meest gangbare literatuur en de verschillende beeld- en geluidsdragers aan. In samenhang met de centrale HanzeMediatheek vindt het panel dit een afdoende voorziening.

Studenten zijn buitengewoon ingenomen met de aanwezigheid en het functioneren van het projectbureau. Dit projectbureau brengt projectvragen uit de omgeving (zoals tentoonstellingen, evenementen en symposia) samen met de interne vragen/mogelijkheden. Het projectbureau vormt een belangrijke en concrete wissel tussen opleiding en werkveld. Daardoor kan onder meer het beoogde ondernemerschap van de toekomstig experimenteel ontwerper praktisch gestalte krijgen. Het auditteam heeft tijdens de visitatie kennisgenomen van de vakklassen en vele projecten die voor studenten en alumni met tussenkomst van het projectbureau georganiseerd worden en is hier erg positief over.

De opleiding beschikt over een digitale leeromgeving in de vorm van 'Blackboard'. Daarin is voor de studenten alle informatie over de opbouw en inhoud van hun lesprogramma beschikbaar.

Het auditteam beoordeelt de ambiance en voorzieningen die de opleiding de studenten biedt als fraai en passend voor een opleiding Vormgeving van deze tijd. De werkplaatsen ondersteunen het onderwijs en faciliteren individuele behoeften van studenten. Ook hier ziet het auditteam sinds de vorige visitatie een grote verbetering.

De werkplaatsen bieden een inspirerende omgeving voor alle leergebieden. Terwijl de discussies over vakoverstijging nog in volle gang zijn, is er al aan de performance van de werkplaatsen te zien dat de fysieke drempel tussen de verschillende afstudeerrichtingen verdwenen is, zo constateerde het auditteam.

De auditoren vinden dat de opleiding echter nog weinig voorzieningen biedt met betrekking tot de digitale technologie. Dit blijkt ook uit de door het team bestudeerde ontwerpen van studenten, die veelal (nog) analoog zijn. (Zie Standaard 3). Volgens de uitslagen van NSE 2012 scoort de opleiding voor de digitale werkplaatsen (op een vijfpuntsschaal) weliswaar onder het landelijk gemiddelde van 3.5, maar wel voldoende (3.2).

Weging en Oordeel: voldoende

De opleiding biedt een gedegen, studeerbaar en samenhangend programma. De opzet van het curriculum kent een heldere structuur met herkenbare leerlijnen en semesters; het geheel van onderwijseenheden is dekkend voor de te realiseren doelstellingen. De verbinding met de beroepspraktijk loopt als een rode draad door de opleiding. De betrokkenheid van de lectoraten IIC en PSI is hoog. Onderzoek, internationalisering en ondernemerschap maken deel uit van het curriculum. De internationale oriëntatie en het ondernemerschap kunnen hierin nog worden versterkt. Ook het vrij-conceptualiseren en het 'rondmaken' van de praktijkopdracht door studenten verdient nog aandacht. De aanwezigheid van werkplaatsen, vakklassen, projectbureaus, lectoraten en WAR bevorderen, naar de mening van het auditteam, de verdere ontwikkeling en uitvoering van het programma.

Het personeel van de opleiding is gekwalificeerd om de studenten toe te rusten voor hun beroepsuitoefening. De studiebegeleiding speelt een belangrijke rol tijdens de studie en de voorbereiding op de stage. Docenten zijn actief en participeren actief in de (interculturele) discussies over de nieuwe koers van de opleiding. Studenten zijn tevreden over hun docenten. Zij waarderen vooral de ruimte die ze krijgen om te experimenteren, de persoonlijke aandacht en de feedback. Dit sluit aan bij uitslagen van NSE 2012, waarin de kwaliteit van de feedback, het inspireren van studenten en de kennis van docenten over de beroepspraktijk ruim voldoende scoorden. De samenstelling van het docententeam is dusdanig dat deze alle benodigde deskundigheden binnen de opleiding afdekt. De opleiding besteedt aandacht aan verdere scholing en ontwikkeling van docenten.

De huisvesting van de academie, die grotendeels recent is gerenoveerd en opnieuw ingericht, is prettig en kleinschalig van opzet. Het auditteam positief over de 'ring' van werkplaatsen waar de ontschotting tussen de vakken al te zien is, de sfeer van het gebouw en de gehele ambiance van de academie. Het auditteam vindt dat de opleiding echter nog weinig voorzieningen biedt met betrekking tot de digitale technologie. Dit blijkt ook uit de bestudeerde ontwerpen van studenten, die veelal (nog) analoog zijn.

Concluderend is het auditteam positief over de ontwikkeling van het curriculum, de 'ring' van werkplaatsen waar de ontschotting tussen de vakken al te zien is, de sfeer van het gebouw en de gehele ambiance van de academie, de ontwikkelingsbereidheid en de kwaliteit van de docenten en het programma. Het auditteam vindt echter wel dat het bieden van cross-overs en het stimuleren van het mediavrij conceptualiseren door studenten nog een duidelijkere plaats moeten krijgen in het programma. De verschillende elementen afwegend komt het auditteam op Standaard 2 als geheel tot het oordeel 'voldoende'.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Systeem van toetsen en beoordelen

Op academieniveau is het toetsbeleid vastgelegd dat voor alle opleidingen binnen de academie geldt. Per opleiding is er, aan de hand van een daartoe opgestelde handleiding, een 'vertaling' van het toetsbeleid gemaakt en is een toetsplan uitgewerkt. Vanaf het studiejaar 2012-2013 kent de opleiding Vormgeving een nieuw toetsplan dat geheel volgens de richtlijnen van het toetsbeleid tot stand is gekomen. Het toetsplan is voor de toetscommissie en de docenten/examinatoren leidend bij het opstellen en inrichten van de toetsing en beoordeling. Ook de onderwijs- en examenregeling 2013 is op deze werkwijze aangepast.

In het studiejaar 2012-13 heeft de opleiding zich ingezet om de beoordelingen van toetsen en eindexamens te verbeteren. De opleiding heeft de bestaande beoordelings- en toetspraktijk onder de loep genomen aan de hand van de nieuw ontwikkelde missie en visie van de opleiding, gesprekken met studenten, docenten en evaluaties. Dit heeft geleid tot het formuleren van prestatie-indicatoren en learning outcomes die richting geven aan de nieuw ontwikkelde beoordelingsformulieren.

Het auditteam heeft tijdens de audit de nieuwe beoordelingsformulieren gezien en heeft vastgesteld, dat deze formulieren een goede verbetering zijn ten opzichte van de oude. Het viel het auditteam echter wel op dat er nog veelal 'afgevinkt' werd, waaruit blijkt dat docenten nog niet helemaal gewend zijn ermee te werken. Om de werking ervan te borgen in het hele curriculum is een reflectie nu op zijn plaats en zouden de docenten, zo vindt het auditteam, na moeten gaan waar eventuele verbetering in de nieuwe beoordelingsformulieren en het gebruik ervan mogelijk is. Effectieve communicatie tussen docent en student over de opgetekende studieresultaten kan daarbij ondersteuning bieden.

De relatie tussen de inhoud/leerdoelen van het onderwijs en de toetsing wordt gestuurd door de competentiematrix van beide majors met bijbehorende uitstroomprofielen, een omschrijving van niveauregels voor ieder semester, een leerlijnenoverzicht per uitstroomprofiel en de daaraan verbonden learning outcomes/toetscriteria. De toetscommissie bewaakt de congruentie tussen onderwijs en toetsing door per semester een onderdeel van de toetscycli te onderzoeken en de uitkomsten te rapporteren aan examencommissie en opleiding. De opleiding gebruikt deze gegevens voor doorontwikkeling en verbetering.

Beoordeling opdrachten gedurende de opleiding

Studenten worden op verschillende manieren beoordeeld. Sommige onderwijseenheden, bijvoorbeeld die uit de Leerlijn Theorie en uit de Keuzeruimte Schoolbreed, worden door docenten op per onderwijseenheid afgetoetst. De meeste onderwijseenheden worden echter tijdens werkbesprekingen integraal beoordeeld. Studenten presenteren tijdens de werkbesprekingen hun werk en de onderliggende ontwerpprocessen van de voorgaande periode aan hun docententeam en eventuele externe deskundigen. Zo krijgen docenten en studenten integraal overzicht van de ontwikkeling. Docenten beoordelen hun eigen studenten, maar beoordelen tevens door middel van het vier-ogen-principe studenten van hun collega's. De 80% aanwezigheidsplicht geeft het belang weer dat de opleiding hecht aan het werkproces en de persoonlijke ontwikkeling van de student.

De studenten die het auditteam sprak zijn tevreden over de wijze waarop ze getoetst worden, ze vinden deze overzichtelijk. De beoordeling biedt ze voldoende houvast voor het vervolg van hun studie.

De NSE 2012 wijst uit dat de opleiding op toetsen en beoordelen 3.4 scoort (3.0 in 2011). Voor de duidelijkheid van criteria waarop beoordeeld wordt is de uitslag 3.2 (in 2011 2.8) en de aansluiting van toetsen en beoordelen bij de inhoud van de opleiding 3.6 (in 2011 3.2).

Het auditteam heeft werken van verschillende studiejaar bestudeerd en heeft vastgesteld dat de opleiding het afgelopen jaar goede verbetering op dit punt heeft bereikt. In de loop van de studie neemt de complexiteit van de opdrachten toe en wordt er een grotere zelfstandigheid van de student verwacht.

Afstuderen

De opleiding kent strikte eisen om toegelaten te worden tot de afstudeerfase. Daartoe moeten in principe alle onderdelen uit de eerste drie studiejaar zijn afgerond.

Het eindexamensemester wordt gestart met een ontwerpseminar, waarin studenten worden voorbereid op het eindexamen. De student formuleert naar aanleiding hiervan zijn onderzoeksvraag met betrekking tot het visueel essay en de praktijkopdrachten die hij tijdens het eindexamen presenteert en waarvan er één moet samenhangen met het essay. In het examensemester worden studenten begeleid door drie promotoren, waarvan er één de student begeleidt op het gebied van de theorie. Tijdens drie plenaire bijeenkomsten (schouwen) geven de promotoren de studenten feedback op de ontwikkeling van het visueel essay en het praktijkwerk. Tijdens de laatste schouw, waarbij de student zijn visueel essay en praktijkwerken en de samenhang daartussen presenteert, krijgt hij van zijn promotoren groen of rood licht voor deelname aan het examen.

De student studeert af op een combinatie van (i) het visueel essay voor het theoriegedeelte, (ii) de beeldende presentatie van de uitgevoerde projecten en (iii) een mondelinge verantwoording van de student aan de beide promotoren, de theoriepromotor en de extern deskundige. De creditverdeling in het tweede semester van het vierde jaar is als volgt:

Leerlijn ontwerpen	
Ontwerpseminar	2
Examen 1 (praktijkopdracht 1)	9
Examen 2 (praktijkopdracht 2)	9
Leerlijn theorie	
Examen theorie	5
Leerlijn Samenwerken/Praktijk	
Eindexamenpresentatie	4
SLB	1

De opleiding heeft de wijze waarop het eindexamen procedureel verloopt, vastgelegd in haar OER. De inhoudelijke eisen zijn opgenomen in de afstudeerhandboeken van de beide uitstroomprofielen.

Bij de beoordeling van onderdeel (i) zijn de theoriepromotor en sinds 2013 ook een onafhankelijke tweede beoordelaar betrokken. De praktijkopdrachten (ii) worden beoordeeld door twee praktijkpromotoren, de eindexamenpresentatie (iii) wordt behalve door de twee praktijkpromotoren, ook door een extern deskundige beoordeeld.

De leden van de examencommissie wonen in principe alle beraadslagingen van de beoordelingscommissies bij; zij nemen vooral waar of het proces ordentelijk verloopt en hebben een adviserende rol ten aanzien van de te volgen procedures.

Het auditteam ziet met name door middel van reflectie door docenten op de nieuwe beoordelingsformulieren en op het gebruik ervan nog mogelijkheden tot verdere verfijning en verbetering, maar is over het geheel van oordeel dat de beoordelingssystematiek van de opleiding, tot en met het eindexamen, van een gedegen kwaliteit is.

Examen- en toetscommissie

De examencommissie is academiebreed samengesteld en heeft vertegenwoordigers uit alle opleidingen binnen de Academie Minerva. De voorzitter komt vanuit de docenten van de opleidingen en wordt aangesteld door de Dean. De rol van de examencommissie en de wijze waarop zij haar verantwoordelijkheid neemt, vindt het auditteam in lijn met hetgeen de WHW van een examencommissie verlangt.

Iedere opleiding heeft een toetscommissie die opereert onder de regie en verantwoordelijkheid van de examencommissie. Deze toetscommissie heeft een gemandateerde set taken, zoals (i) het ondersteunen en adviseren van docent/examinatoren bij het ontwikkelen van beoordelingscriteria, (ii) het opstellen en handhaven van een kwaliteitsplan toetsing, (iii) het analyseren van en feedback geven op werkbeprekingen, assessments en examens in de richting van de examinatoren voor wat betreft de toets-technische eisen. Het generieke auditteam heeft tijdens de audit inderdaad kunnen vaststellen dat leden van de toetscommissie de aan hen gemandateerde taken adequaat ter hand nemen.

Het generieke auditteam is gecharmeerd van de ingevoerde systematiek waarbij toetscommissies bij elkaar 'in de keuken kijken' en zodoende ervaringen en expertise uitwisselen.

Het generieke auditteam heeft bovendien uit het gesprek met de examencommissie geconcludeerd dat de leden van de examencommissie in voldoende mate zijn geëquipeerd om de rol als hoeder van de kwaliteit van de toetsing en beoordeling te vervullen. Met name de voorzitter heeft ruime ervaring, is duidelijk ingevoerd in zijn rol, neemt een heldere positie in en weet welke taken de examencommissie dient uit te voeren.

Het generieke auditteam heeft tijdens de audit ook waargenomen dat de leden van de toetscommissie eveneens op het juiste niveau functioneren. Zo begeleidt de toetscommissie bijvoorbeeld de introductie van de nieuwe beoordelingsformulieren door het nemen van steekproeven. Ook externe (toets)deskundigen zijn daarbij betrokken. Hun bevindingen worden verwerkt in de verdere verheldering van de toetsing en beoordeling die de opleiding, c.q. de examencommissie, beoogt, zoals (i) een zo transparant mogelijke formulering voor de beoordelingscriteria, (ii) naadloze aansluiting van de toetsing en beoordeling bij de inhoud van het studieprogramma, (iii) een adequate cijferregistratie en verwerking, (iv) de invoering van een academiebreed toetsbeleid en een opleidingsspecifiek toetsplan, (v) aandacht voor de uitvoering van de evaluaties van beeldend werkbeprekingen, (vi) het vergroten van de aandacht voor de verwerving van competenties binnen het persoonlijk ontwikkelingsplan van studenten, (vii) de scholing van het docententeam in het toetsen en beoordelen, (viii) het verbeteren van de communicatie met studenten over de beoordelingscriteria voor het beeldend werk, waardoor hun bewustzijn hiervoor toeneemt.

Als geheel is het generieke auditteam dan ook zeer te spreken over de kwaliteit van de examencommissie en toetscommissie.

Realisatie eindkwalificaties

Het auditteam heeft voorafgaand aan de audit per major een overzicht ontvangen van alle studenten die van februari 2012 tot juli 2013 aan de opleiding zijn afgestudeerd. Voor de major Communicatie betrof dit 78 essays, voor de major Ruimtelijk Ontwerp waren dit er 17.

Het ontvangen overzicht bevatte informatie over de cijfers voor alle examenonderdelen en de aard en titel van de werken. Voorbeelden daarvan zijn: 'De Bond Girl: een icoon als graadmeter voor sociale verandering binnen en buiten de beeldcultuur' of 'In hoeverre is de esthetiek van schilderijen over revoluties te vinden in foto's van revoluties van na de komst van de fotografie' of 'Terug naar de bron: a coloured guide to and through wellness' of 'Aanmeerhaven de Kolenkade: herbestemming van industrieel erfgoed'. Het auditteam vindt het type onderzoeksvragen dat het heeft gezien inhoudelijk relevant voor een bachelor VG en van hbo-bachelorniveau.

Het auditteam heeft, conform voorschrift van de NVAO, uit de geleverde overzichten een selectie gemaakt van in totaal 12 studenten, 7 van de major Communicatie en 5 van de major Ruimtelijk Ontwerp, wier essay (theoretisch onderzoek) het heeft beoordeeld. De steekproef is aselekt en gestratificeerd uitgevoerd. (Bij de opleiding AvP/Vormgeving Leeuwarden, waar de opleiding ten tijde van de visitatie nog mee verbonden is, zijn 8 eindwerken geselecteerd.) Tijdens de audit op locatie heeft het auditteam vervolgens van de geselecteerde studenten de praktijkopdrachten, die in de vorm van een expositie werden gepresenteerd, beoordeeld.

Het auditteam vond de bestudeerde eindwerken van hbo-bachelorniveau. De praktijkwerken hadden een duidelijke relatie met de van tevoren bestudeerde essays. Volgens het auditteam heeft het afstudeerproces, waarbij onderzoek een grotere rol is gaan spelen, sinds de visitatie in 2007 een goede ontwikkeling doorgemaakt.

Het was het auditteam na bestudering van de eindwerken duidelijk dat studenten bij de opleiding genoeg gelegenheid krijgen om te experimenteren, wat het auditteam betreft zouden ze hierin nog een stap verder kunnen gaan door gedurfder praktijkwerken op te leveren die getuigen van nog meer zelfstandigheid en complexiteit. Het auditteam is van oordeel dat de studenten in de eind(praktijk)werken nog meer ideeën en theorieën uit de buitenwereld zouden kunnen verwerken en meer gebruik zouden kunnen maken van verschillende media en technieken. Zo nodig zouden zij hiervoor nog meer interdisciplinaire samenwerkingen aan moeten gaan. Een zienswijze die door de aanwezige werkveldvertegenwoordigers werd bevestigd, alhoewel zij zien dat afgestudeerden over het algemeen de omschakeling naar de praktijk wel weten te maken.

Het auditteam heeft tijdens de expositie al enkele voorbeelden van een 'maatje groter' gezien, waarbij studenten de begrenzingen, zowel wat betreft technologie als conceptualisering, voorbij zijn gegaan.

Het auditteam oordeelt derhalve positief over het door de opleiding gerealiseerde eindniveau, een oordeel dat ook door de aanwezige werkveldvertegenwoordigers werd bevestigd.

Weging en Oordeel: voldoende

Het auditteam heeft vastgesteld dat de opleiding sinds de visitatie in 2007 goede verbetering heeft bereikt op het gebied van toetsen en beoordelen en de afstemming van beoordelingscriteria op de eindkwalificaties. De examencommissie is duidelijk in positie gebracht en heeft – via de toetscommissie – een goed beeld van de kwaliteit die wordt geleverd. Zij voldoet aan de eisen die de wetgever aan een examencommissie in het hoger onderwijs stelt.

Ook is de opleiding aan de slag gegaan met het afstudeerproces, waarin onderzoek een steeds grotere rol is gaan spelen. Het auditteam heeft vastgesteld dat ook hier wezenlijke verbeteringen in zijn aangebracht. De documentatie voor studenten over de afstudeereisen is helder en studenten zijn goed op de hoogte van wat er van hen wordt verwacht. De geleverde eindwerken zijn van hbo-bachelorniveau. Het regionale werkveld is positief gestemd over de kwaliteit van de afgeleverde studenten. Aandachtspunt van auditteam en werkveld is dat de eind(praktijk)werken gedurfder en meer complex mogen zijn.

Het auditteam is van oordeel dat er (i) een stevig ontwikkeld 'bouwwerk' is van toetsen en beoordelen, waarbij nu de stap naar reflectie door docenten op de nieuw ontwikkelde beoordelingsformulieren en op het gebruik ervan genomen kan worden, (ii) een examencommissie is die in de juiste positie is gebracht en zicht heeft op het gerealiseerde niveau in de opleiding en (iii) sprake is van een eindniveau dat aan de maat is, met als aandachtspunt dat studenten in hun eindwerken meer ideeën en theorieën uit de buitenwereld zouden kunnen verwerken en meer gebruik zouden kunnen maken van verschillende media en technieken. Zij zouden hiervoor zo nodig uitgebreide interdisciplinaire samenwerkingen aan moeten gaan. Al deze punten in overweging nemend komt het auditteam op Standaard 3 integraal tot het oordeel 'voldoende'.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

De hbo-bacheloropleiding Vormgeving van de Academie Minerva, Hanzehogeschool Groningen, gevestigd te Groningen, is een aantrekkelijke opleiding die de deuren naar buiten heeft opengezet, inmiddels kwaliteitsslagen heeft gemaakt en een opleidingsprogramma biedt dat aansluit op de doelstellingen.

De staf is inspirerend voor studenten, deskundig, veranderingsbereid en gericht op het verzorgen van kwalitatief goed onderwijs. De fysieke onderwijsleeromgeving is uitnodigend en goed verzorgd. Studenten zijn positief over de werkplaatsen, de vakklassen en het Projectbureau/AMP, waar zij al vanaf het begin van de opleiding echte opdrachten voor de beroepspraktijk uitvoeren. Studenten waarderen hun docenten vooral om de ruimte die zij van hen krijgen om te experimenteren, hun persoonlijke aandacht, begeleiding en feedback. De onderzoekscomponent zit verankerd in het curriculum, het mediavrij conceptualiseren door studenten verdient nog aandacht.

De opleiding heeft aangetoond in staat te zijn tot verbeterlagen. Zo is het systeem van toetsen, beoordelen en afstuderen kritisch bekeken en aangepast, zijn docenten extra geschoold en zijn de werkplaatsen en faciliteiten verbeterd. Er is een goed werkzame examencommissie die haar verantwoordelijkheden neemt en in lijn met de WHW opereert.

De beoordelingen van de eindwerken, die het auditteam gezien heeft, waren zorgvuldig conform de beoordelingsprocedure uitgevoerd. Het panel is het in alle gevallen eens met de beoordeling. Ook het werkveld is tevreden over het gerealiseerd eindniveau. Concluderend stelt het panel vast dat het gerealiseerd eindniveau in orde is.

Op grond van de bevindingen zoals weergegeven in dit beoordelingsrapport, geeft het auditteam de opleiding Vormgeving van de Hanzehogeschool Groningen, locatie Groningen, op de Standaarden 1, 2 en 3 het oordeel 'voldoende'. Conform de beslisregels van de NVAO leidt dat tot het eindoordeel 'voldoende'.

6. AANBEVELINGEN

Het auditteam geeft de opleiding een aantal aanbevelingen mee op grond waarvan de opleiding haar kwaliteit verder kan verbeteren.

Standaard 1

- De opleiding heeft de ramen en deuren naar buiten open gezet. Het auditteam raadt de opleiding aan om hetgeen van buiten komt nu ook verder te internaliseren en onderdeel van de eigen discussie te maken, zodat ook de opleiding zelf 'speler in het veld' wordt.
- Het auditteam adviseert de opleiding ook de digitale dimensie op te nemen in kennisbasis, learning outcomes en curriculum. De opleiding heeft het conceptualiseren door studenten als uitgangspunt. De consequentie hiervan is dat er media-vrij nagedacht wordt door studenten en dat dan alle media, ook de digitale, aan de orde moeten kunnen komen.
- Het auditteam vindt dat het beroepenveld in de bestaande werkveldadviesraad met drie leden 'smal' vertegenwoordigd is en raadt de opleiding aan de raad te verbreden.

Standaard 2

- Het auditteam beveelt de opleiding aan de vaktheorie bij het vak interieurarchitectuur verder aan te vullen.
- Het auditteam adviseert de opleiding om de flexibele schil echt flexibel te houden met keuzevrijheid voor de student en niet alles 'dicht' te organiseren
- Het auditteam geeft de opleiding mee in de interculturele dialoog tussen vormgevers en ontwerpers, ook aandacht te besteden aan het vrij-conceptualiseren door studenten en het 'rondmaken' van de praktijkopdracht. Het is volgens het auditteam namelijk belangrijk dat de stappen na het experimenteren ook genomen worden door studenten en dat de cirkel van het conceptualiseren tot het einde rondgemaakt wordt. Van belang is dat de student leert het experiment als een vorm van praktijkonderzoek methodisch in te zetten, zodat het experiment onderdeel wordt van een werkproces dat leidt tot afgeronde projecten en/of producten.
- Het auditteam vindt dat het management de docenten bij alle nieuwe ontwikkelingen nog meer zou kunnen faciliteren door er meer docenturen voor beschikbaar te stellen, omdat docenten aangeven een behoorlijke werkdruk te ervaren.
- Het auditteam adviseert de opleiding meer docenten aan te trekken die ook op het digitale domein actief zijn en die binnen jongere vakgebieden actief zijn zoals interaction design.

Standaard 3

- De nieuwe beoordelingsformulieren met de learning outcomes functioneren, maar behoeven hier en daar wel aanvulling. Daarom adviseert het auditteam de opleiding om te reflecteren op de learning outcomes en op het gebruik van de beoordelingsformulieren. Daarnaast is het van belang de docenten te trainen op het gebruik van de nieuwe beoordelingsformulieren, omdat er anders mee omgegaan moet worden dan met de oude.
- De beoordeling door de auditoren van de eindwerken was in lijn met die van de opleiding. Het auditteam geeft de opleiding mee aandacht te besteden aan het 'grootser en gedurfter' uitwerken van eind(praktijk)werken waarbij studenten meer ideeën en theorieën uit de buitenwereld verwerken en meer gebruik maken van verschillende media en technieken. Zo nodig zouden zij hiervoor uitgebreide interdisciplinaire samenwerkingen aan moeten gaan.

BIJLAGE I Scoretabel

Scoretabel paneloordelen hbo-bacheloropleiding Vormgeving Hanzehogeschool, locatie Groningen voltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde eindkwalificaties	Voldoende
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	Voldoende
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	Voldoende
Algemeen eindoordeel	Voldoende

BIJLAGE II Opleidings specifieke eindkwalificaties

Vertaling van de Dublin Descriptoren naar de generieke kwalificaties voor de hbo-bachelor 2003, het landelijk opleidingsprofiel Vormgeving en de competenties Academie voor Popcultuur:

Europese descriptoren bachelor Bachelor's degrees are awarded to students who:	Vertaling van de kwalificaties voor een hbo-bachelor	Generieke kernkwalificaties hbo-bachelor in rapport Commissie Franssen	Landelijk opleidingsprofiel Vormgeving	Competenties Opleiding Vormgeving Academie voor Popcultuur
<p>Knowledge and understanding: Have demonstrated knowledge and understanding in a field of study that builds upon and supersedes their general secondary education and is typically at a level, that, whilst supported by advanced textbooks, includes some aspects that will be informed by knowledge of the forefront of their field of study</p>	<p>Brede multidisciplinaire basis: de afgestudeerde is toegerust met actuele en multidisciplinaire kennis, inzichten, houdingen en vaardigheden teneinde de taken van een beginnend beroepsbeoefenaar zelfstandig te kunnen uitvoeren.</p>	<p>Brede professionalisering - Multidisciplinaire integratie</p>	<p>Creërend vermogen: De student kan vanuit een eigen idee en visie een concept ontwikkelen en dat concept tot realisatie brengen.</p> <p>Vermogen tot samenwerken De student kan in een samenwerkingsverband een actieve bijdrage leveren aan de tot standkoming van een product of proces.</p> <p>Vermogen tot groei en vernieuwing De student kan het vakmanschap, de persoonlijke invulling van de beroepssituatie- en zijn of haar artistieke verdere ontwikkelen en verdiepen.</p>	<p>Visie en creërend vermogen De popartiest is artistiek gedreven en ontwikkelt vanuit een eigen idee, visie, opvattingen en overtuigingen op het eigen vakgebied, een multi- dan wel interdisciplinair concept en realiseert deze concepten.</p> <p>Vermogen tot samenwerken De popartiest levert in een samenwerkingsverband een actieve bijdrage aan de tot standkoming van een gezamenlijk product of proces.</p> <p>Innovatie, groei en vernieuwing: de popartiest beheerst en onderhoudt de noodzakelijke vaktechnische kennis- en vaardigheden die hem in staat stellen het eigen vakgebied te verkennen, dat persoonlijk in te vullen en ermee te experimenteren om zo de eigen artistieke verdere ontwikkelen en te verdiepen.</p>
<p>Applying knowledge and understanding: Can apply their knowledge and understanding in a manner that indicates a professional approach to their work or vocation and have competences typically demonstrated through devising and sustaining arguments and solving problems</p>	<p>Probleemgericht werken: De afgestudeerde kan relevante (wetenschappelijke) kennis, inzichten, houdingen en vaardigheden toepassen bij het definiëren, analyseren en oplossen van complexe problemen in de beroepspraktijk</p>	<p>-Probleemgericht werken - (Wetenschappelijke) toepassing - Creativiteit en complexiteit in handelen</p>	<p>Creërend vermogen: De student kan vanuit een eigen idee en visie een concept ontwikkelen en dat concept tot realisatie brengen</p>	<p>Visie en creërend vermogen De popartiest is artistiek gedreven en ontwikkelt vanuit een eigen idee, visie, opvattingen en overtuigingen op het eigen vakgebied, een multi- dan wel interdisciplinair concept en realiseert deze concepten</p> <p>Analytisch vermogen De popartiest analyseert, interpreteert en ontleedt eigen en andermans werk op basis van inzicht en theoretische kennis en</p>

Europese descriptoren bachelor Bachelor's degrees are awarded to students who:	Vertaling van de kwalificaties voor een hbo-bachelor	Generieke kernkwalificaties hbo-bachelor in rapport Commissie Franssen	Landelijk opleidingsprofiel Vormgeving	Competenties Opleiding Vormgeving Academie voor Popcultuur
within their field of study			Vermogen tot groei en vernieuwing De student kan het vakmanschap, de persoonlijke invulling van de beroepssituatie- en zijn of haar artistieke verder ontwikkelen en verdiepen.	past deze inzichten toe in de praktijk. Innovatie, groei en vernieuwing: de popartiest beheerst en onderhoudt de noodzakelijke vaktechnische kennis- en vaardigheden die hem in staat stellen het eigen vakgebied te verkennen, dat persoonlijk in te vullen en ermee te experimenteren om zo de eigen artistieke verder te ontwikkelen en te verdiepen
Making judgements: Have the ability to gather and interpret relevant data (usually within their field of study) to inform judgements that include reflection on relevant social, scientific or ethical issues	Methodisch en reflectief denken en handelen: De afgestudeerde is in staat relevante informatie te verzamelen en analyseren teneinde projectmatig te werken en te reflecteren op het beroepsmatig handelen, mede vanuit ethische en maatschappelijke vragen	-Methodisch en reflectief denken en handelen -Besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid	Vermogen tot kritische reflectie: De student kan het eigen werk en dat van anderen beschouwen, analyseren en beoordelen (incl. volgt maatschappelijke, culturele en economische ontwikkelingen, legt een relatie met eigen werk(wijze) en neemt een uitgesproken positie in). Omgevingsgerichtheid: De student is in staat om verbanden te leggen tussen het eigen werk en dat van anderen en tussen eigen werk en het publiek.	Vermogen tot kritische reflectie: De popartiest handelt methodisch en professioneel, reflecteert op eigen en ander's werk waar het gaat om aspecten als traditie, actualiteit, theorie en visie en is zelfstandig in staat tot terugkoppeling. Omgevingsgerichtheid: De popartiest legt verbanden tussen eigen werk en dat van anderen en tussen het eigen werk en publiek, is alert op ontwikkelingen in de samenleving en integreert deze in zijn beroepspraktijk.
Communication: Can communicate information, ideas, problems and solutions to both specialist and non-specialist audiences	Sociaalcommunicatieve bekwaamheid: de afgestudeerde kan intern en extern communiceren, teamgericht samenwerken en leiding geven aan projecten in een multidisciplinaire, multiculturele en internationale arbeidsomgeving	-Sociaal-communicatieve bekwaamheid -Basiskwalificering voor managementfuncties	Vermogen tot samenwerken De student kan in een samenwerkingsverband een actieve bijdrage leveren aan de totstandkoming van een product of proces. Communicatief vermogen De student kan een opdracht verwerven en interpreteren, effectief het werk presenteren en toelichten en erover onderhandelen met	Vermogen tot samenwerken: de popartiest levert in een samenwerkingsverband een actieve bijdrage aan de totstandkoming van een gezamenlijk product of proces. Communicatief vermogen: De popartiest handelt in verschillende contexten en draagt effectief en efficiënt de artistieke betekenis van de popcultuur uit naar anderen. Hij verwerft en interpreteert opdrachten,

Europese descriptoren bachelor Bachelor's degrees are awarded to students who:	Vertaling van de kwalificaties voor een hbo-bachelor	Generieke kernkwalificaties hbo-bachelor in rapport Commissie Franssen	Landelijk opleidingsprofiel Vormgeving	Competenties Opleiding Vormgeving Academie voor Popcultuur
			opdrachtgevers en andere betrokkenen. Organiserend vermogen De student kan een inspirerende en functionele werksituatie voor zichzelf opzetten en in stand houden.	onderhandelt met opdrachtgevers en andere betrokkenen en presenteert en licht het werk effectief toe. Organiserend vermogen: De popartiest zoekt en schept mogelijkheden voor het exploiteren en tot realisatie brengen van eigen of andermans werk en gaat daarvoor, indien nodig, samenwerkingsverbanden aan met anderen. Hij brengt balans aan tussen ontwerpende activiteiten en de logistieke, facilitaire en publicitaire activiteiten. Ondernemerschap De popartiest geeft zelfstandig vorm aan een duurzaam, inspirerend professioneel bestaan binnen de popcultuur. Hij is zich bewust van de noodzaak van zakelijke voorzieningen om te functioneren als cultureel ondernemer.
Learning skills: have developed those learning skills that are necessary for them to continue to undertake further study with a high degree of autonomy	Professionalisering: de afgestudeerde heeft de cognitieve vermogens ontwikkeld die hem/haar in staat stellen tot voortdurend professionaliseren van de eigen beroepsuitoefening en tot functioneren in uitlopende beroepssituaties	-Transfer en brede inzetbaarheid - Brede professionalisering	Vermogen tot groei en vernieuwing De student kan het vakmanschap, de persoonlijke invulling van de beroepssituatie- en zijn of haar artistieke verdiepen.	Innovatie, groei en vernieuwing: de popartiest beheerst en onderhoudt de noodzakelijke vaktechnische kennis- en vaardigheden die hem in staat stellen het eigen vakgebied te verkennen, dat persoonlijk in te vullen en ermee te experimenteren om zo de eigen artistieke verdiepen.

De opleiding heeft haar eindcompetenties toegelicht in het OER.

BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma

Jaar 1, semester 1 - VC Grafisch Ontwerp en Illustratie/Animatie 2013/2014

(gezamenlijke Propedeuse VC Grafisch Ontwerp en VC Illustratie/Animatie)

Onderwijseenheid	Progresscode	EC's
<i>Blok 1 (semester 1)</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Grafisch Ontwerpen Propedeuse 1	VGVP0GRO1	2
Illustratie Propedeuse 1	VGVP0ILL1	2
Leerlijn Ondersteunend		
Tekenen naar waarneming 1	VGVP0TNW1	2
Digitale tools en ontwerpen 1	VGVP0SFT1	2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Excursie/Projectweek	VGVP0PRW1	4
Leerlijn Theorie		
(Post) moderne Kunst en Vormgeving 1	VGVP0MKV1	1
Beeldgrammatica Propedeuse 1	VGVP0BGR1	1
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB Propedeuse 1	VGVP0SLB1	1
<i>Blok 2 (semester 1)</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Grafisch Ontwerpen Propedeuse 2	VGVP0GRO2	3
Illustratie Propedeuse 2	VGVP0ILL2	3
Leerlijn Ondersteunend		
Tekenen naar waarneming 2	VGVP0TNW2	2
Digitale tools en ontwerpen 2	VGVP0SFT2	2
Technische cursus Propedeuse 1 *		2
Leerlijn Theorie		
(Post) moderne kunst en vormgeving 2	VGVP0MKV2	1
Beeldgrammatica Propedeuse 2	VGVP0BGR2	1
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB Propedeuse 2	VGVP0SLB2	1

* De student dient in de Propedeuse 3 verplichte technische cursussen te volgen, te weten Fotografie (VGVP3TCFO), Film (VGVP3TCFI) en Druktechnieken (VGVP3TCDR) van elk 2 EC's. De cursussen worden aangeboden in blok 2, 3 en 4. De volgorde van de roostering van de cursussen kan per klas/groep verschillend zijn. Aan het begin van het studiejaar zal de roostering bekend worden gemaakt.

Jaar 1, semester 2 - VC Grafisch Ontwerp en VC Illustratie/Animatie 2013/2014

(gezamenlijke Propedeuse VC Grafisch Ontwerp en VC Illustratie/Animatie)

Onderwijseenheid	Progresscode	EC's
<i>Blok 3 (semester 2)</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Grafisch Ontwerpen Propedeuse 3	VGVP0GIG1	2
Illustratie Propedeuse 3	VGVP0GIV1	2
Leerlijn Ondersteunend		
Typografie Propedeuse 1	VGVP0TYP1	2
Digitale tools en ontwerpen 3	VGVP0SFT3	2
Technische cursus Propedeuse 2 *		2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Projectweek	VGVP0PRW2	2
Leerlijn Theorie		
Actualiteit en bronnen 1	VGVP0ACB1	1
Historische canon en bronnen 1	VGVP0HCB1	1
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		

SLB Propedeuse 3	VGVP0SLB3	1
<i>Blok 4 (semester 2)</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Grafisch Ontwerpen Propedeuse 4	VGVP0GIG2	3
Illustratie Propedeuse 4	VGVP0GIV2	3
Leerlijn Ondersteunend		
Typografie Propedeuse 2	VGVP0TYP2	2
Digitale tools en ontwerpen 4	VGVP0SFT4	2
Technische cursus Propedeuse 3 *		2
Leerlijn Theorie		
Actualiteit en bronnen 2	VGVP0ACB2	1
Historische canon en bronnen 2	VGVP0HCB2	1
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB Propedeuse 4	VGVP0SLB4	1

- * De student dient in de Propedeuse 3 verplichte technische cursussen te volgen, te weten Fotografie (VGVP3TCFO), Film (VGVP3TCFI) en Druktechnieken (VGVP3TCDR) van elk 2 EC's. De cursussen worden aangeboden in blok 2, 3 en 4. De volgorde van de roostering van de cursussen kan per klas/groep verschillend zijn. Aan het begin van het studiejaar zal de roostering bekend worden gemaakt.

Jaar 2 – VC Grafisch Ontwerp 2013/2014

Onderwijseenheid	Progresscode	EC's
<i>Semester 3</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Grafisch Ontwerp 1	VG VH0GRO1	5
Interactief Ontwerp 1	VG VH0INO1	5
Leerlijn Ondersteunend		
Typografie 1	VG VH0TYP1	4
Beeldgrammatica: fotografie	VG VH0BFO1	4
Keuzeruimte 1 *		2
Keuzeruimte 2 *		2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Projectweek 1	VG VH0PRW1	2
Leerlijn Theorie		
Onderzoek en essayvormen	VG VH0OEV1	2
Theorie van de communicatie vormgeving 1	VG VH0TCV1	2
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 1	VG VH0SLB1	2
<i>Semester 4</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Grafisch Ontwerp 2	VG VH0GRO2	5
Interactief Ontwerp 2	VG VH0INO2	5
Leerlijn Ondersteunend		
Typografie 2	VG VH0TYP2	4
Beeldgrammatica: film	VG VH0BF11	4
Keuzeruimte 3 *		2
Keuzeruimte 4 *		2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Projectweek 2	VG VH0PRW2	2
Leerlijn Theorie		
(Visueel) essay en presentatie	VG VH0ESS1	2
Theorie van de communicatie vormgeving 2	VG VH0TCV2	2
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 2	VG VH0SLB2	2

* Het keuzeaanbod wordt bekend gemaakt via Blackboard; studenten kunnen zich ook via Blackboard inschrijven. De keuzeruimte-invulling van individuele studenten wordt in het cijferregistratiesysteem Progress bijgehouden in een apart aanhangsel 'Keuzeruimte'.

Jaar 3 - VC Grafisch Ontwerp 2013/2014

Onderwijseenheid	Progresscode	EC's
<i>Semester 5 **</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Grafisch Ontwerp 3	VG VH0GRO3	5
Interactief Ontwerp 3	VG VH0INO3	5
Leerlijn Ondersteunend		
Typografie 3	VG VH0TYP3	4
Beroepsvoorbereiding 1	VG VH0BRV1	4
Keuzeruimte 5 *		2
Keuzeruimte 6 *		2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Projectweek 3	VG VH0PRW3	2
Leerlijn Theorie		
Visuele strategie	VG VH1VST1	4
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 3	VG VH0SLB3	2
<i>Semester 6</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Grafisch Ontwerp/Interactief Ontwerp: gestelde opdracht	VG VH0GIG1	5
Grafisch Ontwerp/Interactief Ontwerp: vrije opdracht	VG VH0GIV1	5
Leerlijn Ondersteunend		
Typografie 4	VG VH0TYP4	4
Beroepsvoorbereiding 2	VG VH0BRV2	4
Keuzeruimte 7 *		2
Keuzeruimte 8 *		2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Projectweek 4	VG VH0PRW4	2
Leerlijn Theorie		
Visueel essay	VG VH1VES1	4
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 4	VG VH0SLB4	2

* Het keuzeaanbod wordt bekend gemaakt via Blackboard; studenten kunnen zich ook via Blackboard inschrijven. De keuzeruimte-invulling van individuele studenten wordt in het cijferregistratiesysteem Progress bijgehouden in een apart aanhangsel 'Keuzeruimte'

** In plaats van het programma van semester 5 te volgen kan een student er voor kiezen om - in overleg met de SLB'er en hogeschooldocent - de minor Digital Arts of een minor aan een ander instituut te gaan volgen, of om een semester aan een buitenlandse partnerschool te gaan studeren.

Jaar 4 - VC Grafisch Ontwerp 2013/2014

Onderwijseenheid	Progresscode	EC's
<i>Semester 7</i>		
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Stage	VGVB0STG1	24
Leerlijn Theorie		
Stageterugkomdag/stageverslag	VGVB0STV1	5
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 5	VGVB0SLB5	1
<i>Semester 8</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Ontwerpseminar	VGVB0SEM1	2
Examen 1	VGVB0EXA1	9
Examen 2	VGVB0EXA2	9
Leerlijn Theorie		
Examen Theorie	VGVB0ETH1	5
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Eindexamenpresentatie	VGVB0PRS1	4
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 6	VGVB0SLB6	1

Jaar 2 - VC Illustratie/Animatie 2013/2014

Onderwijseenheid	Progresscode	EC's
<i>Semester 3</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Illustratie 1	VG VH0ILL1	5
Animatie 1	VG VH0ANI1	5
Leerlijn Ondersteunend		
Beeldgrammatica: tekenen en schilderen 1	VG VH0BTS1	4
Beeldende typografie 1	VG VH0BTY1	4
Keuzeruimte 1 *		2
Keuzeruimte 2 *		2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Projectweek 1	VG VH0PRW1	2
Leerlijn Theorie		
Onderzoek en essayvormen	VG VH0OEV1	2
Theorie van de communicatie vormgeving 1	VG VH0TCV1	2
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 1	VG VH0SLB1	2
<i>Semester 4</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Illustratie 2	VG VH0ILL2	5
Animatie 2	VG VH0ANI2	5
Leerlijn Ondersteunend		
Beeldgrammatica: tekenen en schilderen 2	VG VH0BTS2	4
Beeldgrammatica: foto 1	VG VH0BFO1	4
Keuzeruimte 3 *		2
Keuzeruimte 4 *		2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Projectweek 2	VG VH0PRW2	2
Leerlijn Theorie		
(Visueel) essay en presentatie	VG VH0ESS1	2
Theorie van de communicatie vormgeving 2	VG VH0TCV2	2
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 2	VG VH0SLB2	2

* Het keuzeaanbod wordt bekend gemaakt via Blackboard; studenten kunnen zich ook via Blackboard inschrijven. De keuzeruimte-invulling van individuele studenten wordt in het cijferregistratiesysteem Progress bijgehouden in een apart aanhangsel 'Keuzeruimte'

Jaar 3 - VC Illustratie/Animatie 2013/2014

Onderwijseenheid	Progresscode	EC's
<i>Semester 5 **</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Illustratie 3	VGVB0ILL3	5
Animatie 3	VGVB0ANI3	5
Leerlijn Ondersteunend		
Beeldgrammatica: foto 2	VGVB0BFO2	2
Beeldende typografie 2	VGVB0BTY2	2
Beroepsvoorbereiding 1	VGVB0BRV1	4

Keuzeruimte 5 *		2
Keuzeruimte 6 *		2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Projectweek 3	VGVB0PRW3	2
Leerlijn Theorie		
Visuele strategie	VGVB1VST1	4
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 3	VGVB0SLB3	2
<i>Semester 6</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Illustratie/Animatie: gestelde opdracht	VGVB0IAG1	5
Illustratie/Animatie: vrije opdracht	VGVB0IAV1	5
Leerlijn Ondersteunend		
Beeldgrammatica: tekenen en schilderen 3	VGVB0BTS3	4
Beroepsvoorbereiding 2	VGVB0BRV2	4
Keuzeruimte 7 *		2
Keuzeruimte 8 *		2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Projectweek 4	VGVB0PRW4	2
Leerlijn Theorie		
Visueel essay	VGVB1VES1	4
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 4	VGVB0SLB4	2

* Het keuzeaanbod wordt bekend gemaakt via Blackboard; studenten kunnen zich ook via Blackboard inschrijven. De keuzeruimte-invoering van individuele studenten wordt in het cijferregistratiesysteem Progress bijgehouden in een apart aanhangsel 'Keuzeruimte'

** In plaats van het programma van semester 5 te volgen kan een student er voor kiezen om - in overleg met de SLB'er en hogeschooldocent - de minor Digital Arts of een minor aan een ander instituut te gaan volgen, of om een semester aan een buitenlandse partnerschool te gaan studeren.

Jaar 4 - VC Illustratie/Animatie 2013/2014

Onderwijseenheid	Progresscode	EC's
<i>Semester 7</i>		
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Stage	VGVB0STG1	24
Leerlijn Theorie		
Stageterugkomdag/stageverslag	VGVB0STV1	5
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 5	VGVB0SLB5	1
<i>Semester 8</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Ontwerpseminar	VGVB0SEM1	2
Examen 1	VGVB0EXA1	9
Examen 2	VGVB0EXA2	9
Leerlijn Theorie		
Examen Theorie	VGVB0ETH1	5
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Eindexamenpresentatie	VGVB0PRS1	4
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 6	VGVB0SLB6	1

Jaar 1, semester 1 - Interieurarchitectuur en Scenografie 2013/2014
 (gezamenlijke Propedeuse VRO Interieurarchitectuur en VRO Scenografie)

Onderwijseenheid	Progresscode	EC's
<i>Blok 1 (semester 1)</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Functionele ruimte 1	VGVP0FUR1	2
Theatrale ruimte 1	VGVP0THR1	2
Leerlijn Ondersteunend		
Tekenen naar waarneming 1	VGVP0TNW1	2
Visualisatie Propedeuse 1	VGVP0VIS1	2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Excursie/Projectweek	VGVP0PRW1	4
Leerlijn Theorie		
(Post) moderne Kunst en Vormgeving 1	VGVP0MKV1	1
Beeldgrammatica Propedeuse 1	VGVP0BGR1	1
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB Propedeuse 1	VGVP0SLB1	1
<i>Blok 2 (semester 1)</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Functionele ruimte 2	VGVP0FUR2	3
Theatrale ruimte 2	VGVP0THR2	3
Leerlijn Ondersteunend		
Tekenen naar waarneming 2	VGVP0TNW2	2
Visualisatie Propedeuse 2	VGVP0VIS2	2
Technische cursus Propedeuse 1*		2
Leerlijn Theorie		
(Post) moderne Kunst en Vormgeving 2	VGVP0MKV2	1
Beeldgrammatica Propedeuse 2	VGVP0BGR2	1
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB Propedeuse 2	VGVP0SLB2	1

* De student dient in de Propedeuse 3 verplichte technische cursussen te volgen, te weten Fotografie (VGVP3TCFO), Film (VGVP3TCFI) en Druktechnieken (VGVP3TCDR) van elk 2 EC's. De cursussen worden aangeboden in blok 2, 3 en 4. De volgorde van de roostering van de cursussen kan per klas/groep verschillend zijn. Aan het begin van het studiejaar zal de roostering bekend worden gemaakt.

Jaar 1, semester 2 - Interieurarchitectuur en Scenografie 2013/2014

(gedeelde Propedeuse VRO Interieurarchitectuur en VRO Scenografie)

Onderwijseenheid	Progresscode	EC's
<i>Blok 3 (semester 2)</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Functionele ruimte 3	VGVP0FTG1	2
Theatrale ruimte 3	VGVP0FTV1	2
Leerlijn Ondersteunend		
Sculptuur: bouwen in de ruimte 1	VGVP0SCU1	2
Visualisatie Propedeuse 3	VGVP0VIS3	2
Technische cursus Propedeuse 2 *		2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Projectweek Propedeuse	VGVP0PRW2	2
Leerlijn Theorie		
Actualiteit en bronnen 1	VGVP0ACB1	1
Historische canon en bronnen 1	VGVP0HCB1	1
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB Propedeuse 3	VGVP0SLB3	1
<i>Blok 4 (semester 2)</i>		

Leerlijn Ontwerpen		
Functionele ruimte 4	VGVP0FTG2	3
Theatrale ruimte 4	VGVP0FTV2	3
Leerlijn Ondersteunend		
Sculptuur: bouwen in de ruimte 2	VGVP0SCU2	2
Visualisatie Propedeuse 4	VGVP0VIS4	2
Technische cursus Propedeuse 3 *		2
Leerlijn Theorie		
Actualiteit en bronnen 2	VGVP0ACB2	1
Historische canon en bronnen 2	VGVP0HCB2	1
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB Propedeuse 4	VGVP0SLB4	1

- * De student dient in de Propedeuse 3 verplichte technische cursussen te volgen, te weten Fotografie (VGVP3TCFO), Film (VGVP3TCFI) en Druktechnieken (VGVP3TCDR) van elk 2 EC's. De cursussen worden aangeboden in blok 2, 3 en 4. De volgorde van de roostering van de cursussen kan per klas/groep verschillend zijn. Aan het begin van het studiejaar zal de roostering bekend worden gemaakt.

Jaar 2 - VRO Interieurarchitectuur 2013/2014

Onderwijseenheid	Progresscode	EC's
<i>Semester 3</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Interieurarchitectuur 1	VGVB0INA1	5
Interieurobject 1	VGVB0IOB1	5
Leerlijn Ondersteunend		
Bouwkunde/Constructieer 1	VGVB0BWC1	4
Visualisatie 1	VGVB0VIS1	4
Keuzeruimte 1 *		2
Keuzeruimte 2 *		2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Projectweek 1	VGVB0PRW1	2
Leerlijn Theorie		
Onderzoek en essayvormen	VGVB0OEV1	2
Theorie van de Interieurarchitectuur 1	VGVB0TIA1	2
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 1	VGVB0SLB1	2
<i>Semester 4</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Interieurarchitectuur 2	VGVB0INA2	5
Interieurobject 2	VGVB0IOB2	5
Leerlijn Ondersteunend		
Bouwkunde/Constructieer 2	VGVB0BWC2	4
Visualisatie 2	VGVB0VIS2	4
Keuzeruimte 3 *		2
Keuzeruimte 4 *		2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Projectweek 2	VGVB0PRW2	2
Leerlijn Theorie		
(Visueel) essay en presentatie	VGVB0ESS1	2
Theorie van de Interieurarchitectuur 2	VGVB0TIA2	2
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 2	VGVB0SLB2	2

Jaar 3 - VRO Interieurarchitectuur 2013/2014

Onderwijseenheid	Progresscode	EC's
<i>Semester 5 **</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Interieurarchitectuur 3	VG VH01NA3	5
Interieurobject 3	VG VH01OB3	5
Leerlijn Ondersteunend		
Bouwkunde/Constructieleer 3	VG VH0BWC3	4
Beroepsvoorbereiding 1	VG VH0BRV1	4
Keuzeruimte 5 *		2
Keuzeruimte 6 *		2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Projectweek 3	VG VH0PRW3	2
Leerlijn Theorie		
Visuele strategie	VG VH1VST1	4
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 3	VG VH0SLB3	2
<i>Semester 6</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Interieurarchitectuur/Interieurobject: gestelde opdracht	VG VH0IIG1	5
Interieurarchitectuur/interieurobject: vrije opdracht	VG VH0IIV1	5
Leerlijn Ondersteunend		
Bouwkunde/Constructieleer 4	VG VH0BWC4	4
Beroepsvoorbereiding 2	VG VH0BRV2	4
Keuzeruimte 7 *		2
Keuzeruimte 8 *		2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Projectweek 4	VG VH0PRW4	2
Leerlijn Theorie		
Visueel essay	VG VH1VES1	4
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 4	VG VH0SLB4	2

* Het keuzeaanbod wordt bekend gemaakt via Blackboard; studenten kunnen zich ook via Blackboard inschrijven. De keuzeruimte-invulling van individuele studenten wordt in het cijferregistratiesysteem Progress bijgehouden in een apart aanhangsel 'Keuzeruimte'

** In plaats van het programma van semester 5 te volgen kan een student er voor kiezen om - in overleg met de SLB'er en hogeschooldocent - de minor Digital Arts of een minor aan een ander instituut te gaan volgen, of om een semester aan een buitenlandse partnerschool te gaan studeren.

Jaar 4 - VRO Interieurarchitectuur 2013/2014

Onderwijseenheid	Progresscode	EC's
<i>Semester 7</i>		
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Stage	VGVH0STG1	24
Leerlijn Theorie		
Stageterugkomdag/stageverslag	VGVH0STV1	5
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 5	VGVH0SLB5	1
<i>Semester 8</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Ontwerpseminar	VGVH0SEM1	2
Examen 1	VGVH0EXA1	9
Examen 2	VGVH0EXA2	9

Leerlijn Theorie		
Examen Theorie	VGVH0ETH1	5
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Eindexamenpresentatie	VGVH0PRS1	4
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 6	VGVH0SLB6	1

Jaar 2 - VRO Scenografie 2013/2014

Onderwijseenheid	Progresscode	EC's
<i>Semester 3</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Theatervormgeving: ruimte 1	VGVB2TVR1	4
Theatervormgeving: ruimte 2	VGVB2TVR2	4
Leerlijn Ondersteunend		
Visualisatie 1	VGVB2VIS1	3
Theatertechniek & -productie 1	VGVB2TTP1	2
Keuzeruimte 1 *		2
Keuzeruimte 2 *		2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Projectweek en/of project 1	VGVB0PWP1	4
Leerlijn Theorie		
Dramaturgie 1	VGVB0DRA1	3
Onderzoek en essayvormen	VGVB0OEV1	2
Theorie van de Theatervormgeving 1	VGVB0TTV1	2
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 1	VGVB0SLB1	2
<i>Semester 4</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Theatervormgeving: tijd 1	VGVB2TVT1	4
Theatervormgeving: tijd 2	VGVB2TVT2	4
Leerlijn Ondersteunend		
Visualisatie 2	VGVB2VIS2	3
Theatertechniek & -productie 2	VGVB2TPP2	2
Keuzeruimte 3 *		2
Keuzeruimte 4 *		2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Projectweek en/of project 2	VGVB0PWP2	4
Leerlijn Theorie		
Dramaturgie 2	VGVB0DRA2	3
(Visueel) essay en presentatie	VGVB0ESS1	2
Theorie van de Theatervormgeving 2	VGVB0TTV2	2
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 2	VGVB0SLB2	2

* Het keuzeaanbod wordt bekend gemaakt via Blackboard; studenten kunnen zich ook via Blackboard inschrijven. De keuzeruimte-invulling van individuele studenten wordt in het cijferregistratiesysteem Progress bijgehouden in een apart aanhangsel 'Keuzeruimte'.

Jaar 3 - VRO Scenografie 2013/2014

Onderwijseenheid	Progresscode	EC's
<i>Semester 5 **</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Theatervormgeving: lichaam 1	VGVB0TVL1	5
Theatervormgeving: lichaam 2	VGVB0TVL2	5
Leerlijn Ondersteunend		
Theatertechniek & -productie 3	VGVB0TTP3	3
Keuzeruimte 5 *		2
Keuzeruimte 6 *		2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Projectweek en/of project 3	VGVB0PWP3	4
Leerlijn Theorie		
Dramaturgie 3	VGVB0DRA3	3
Visuele strategie	VGVB1VST1	4
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 3	VGVB0SLB3	2
<i>Semester 6</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Theatervormgeving: media 1	VGVB0TVM1	5
Theatervormgeving: media 2	VGVB0TVM2	5
Leerlijn Ondersteunend		
Beroepsvoorbereiding	VR7H0BRV1	3
Keuzeruimte 7 *		2
Keuzeruimte 8 *		2
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Projectweek en/of project 4	VGVB0PWP4	4
Leerlijn Theorie		
Dramaturgie 4	VGVB0DRA4	3
Visueel essay	VGVB1VES1	4
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 4	VGVB0SLB4	2

* Het keuzeaanbod wordt bekend gemaakt via Blackboard; studenten kunnen zich ook via Blackboard inschrijven. De keuzeruimte-invulling van individuele studenten wordt in het cijferregistratiesysteem Progress bijgehouden in een apart aanhangsel 'Keuzeruimte'.

** In plaats van het programma van semester 5 te volgen kan een student er voor kiezen om - in overleg met de SLB'er en hogeschooldocent - de minor Digital Arts of een minor aan een ander instituut te gaan volgen, of om een semester aan een buitenlandse partnerschool te gaan studeren.

Jaar 4 - VRO Scenografie 2013/2014

Onderwijseenheid	Progresscode	EC's
<i>Semester 7</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Meesterproef	VGVB0MPR1	6
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Stage	VRTH0STG1	14
Projectweek en/of project 5	VGVB0PWP5	4
Leerlijn Theorie		
Stageterugkomdag/stageverslag	VGVB0STV1	5
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 5	VGVB0SLB5	1
<i>Semester 8</i>		
Leerlijn Ontwerpen		
Ontwerpseminar	VGVB0SEM1	2
Examen 1	VGVB0EXA1	9
Examen 2	VGVB0EXA2	9
Leerlijn Theorie		
Examen Theorie	VGVB0ETH1	5
Leerlijn Samenwerken/Praktijk		
Eindexamenpresentatie	VGVB0PRS1	4
Leerlijn Studieloopbaanbegeleiding		
SLB 6	VGVB0SLB6	1

BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels

Auditprogramma Beperkte Opleidingsbeoordeling t.b.v. bachelor Vormgeving (Groningen) – Hanzehogeschool

Auditprogramma gemeenschappelijke onderdelen van de opleidingen DBKV, ABK, Vormgeving en de FMI-Masters.

Datum: 21 mei 2013, van 16.30 – 21.00 uur

Locatie Academie Minerva - Praediniussingel 59 – Groningen/Groene Zaal

Tijd	Gesprekspartners	Onderwerpen
16.45	Ontvangst generiek auditteam Drs. W.G. (Willem) van Raaijen, voorzitter P. (Piet) Hagenaars, lid M. (Mirjam) van Tilburg, MEd, lid L. (Lisa) Hoogkamer, student-lid H.R. (Rob) van der Made, secretaris/coördinator	
17.00-18.00		Panel voorbespreking <i>Inclusief catering</i>
18.00-18.45	CvB <i>Marian van Os</i> Dean Minerva <i>Dorothea v.d. Meulen</i> Teamleiders <i>Sieta Maring/DBKV</i> <i>Robin Punt/ABK en FMI Masters</i>	Hanzehogeschool en Academie Minerva Focus op Toptalent, Sectorplan hbo Kunstonderwijs 2012-2016 Personeelsbeleid Kwaliteitszorg Voorprogramma en instroom Samenwerkingen en convenanten, o.a. RUG
18.45-19.30	Kenniscentrum Lector Popular culture, Sustainability and Innovation <i>Anne Nigten</i> Lector Image in context <i>Anke Coumans</i> Projectbureau <i>Frits Hesselings/algemeen coördinator</i> Flexibele schil <i>Hanneke Briër/hogeschooldocent</i> <i>Hendrik-Jan Vermeulen/hogeschooldocent</i> <i>Excellentieprogramma's</i>	Kenniscentrum en lectoraten Projectbureaus Werkplaatsen Flexibele schil van gedeelde programma's Samenwerking met werkplaatsen
19.30-20.15	Examencommissie <i>Jan Pier Brands/voorzitter & AvP</i> <i>Lia Steenmeijer/secretaris</i> <i>Daan Tweehuysen/FMI Masters</i> <i>Sannah den Engelsens/DBKV</i> <i>Bert Kramp/ABK</i> <i>Saskia Mars/Vormgeving</i>	Bevoegdheden en taken Examencommissie en samenwerking met de Toetscommissie: rol in de interne kwaliteitsborging van toetsen en beoordelen en de borging van het eindniveau
20.15-21.15	Bezoek Art shows... Rondleiding door <i>Dorothea v.d. Meulen, Sieta Maring, Robin Punt en Allie van Altena (curator)</i>	

Programma visitatie Bacheloropleiding Vormgeving - Academie Minerva Groningen

Datum: 25 september 2013, van 08.45 – 18.30 uur

Locatie Academie Minerva - Praediniussingel 59 – Groningen – Groene Zaal

Tijd	Gesprekspartners	Rol/functie	Onderwerpen
08.45	Ontvangst auditteam Hobéon		
09.00-10.00	Auditteam Hobéon	<ul style="list-style-type: none"> Hans Stoltenborg, voorzitter Ingrid Schuffelers Harma Staal Jurriëne Ossewold Evelien Breeman, student-lid Lisette Blom, secretaris/coördinator 	<p>Voorbespreking</p> <p>Inzien documentatie</p>
10.00-10.45	Opleidingsmanagement	<ul style="list-style-type: none"> Dorothea van der Meulen (dean Academie Minerva) Wilma Prummel (hoofd a.i. Vormgeving) Saskia Mars (hsd, Interieurarchitectuur, Examencommissie, Curriculumcommissie, slb) Harold Koopmans (hsd, Praktijk/Theorie Vormgeving Communicatie, Toetscommissie) Anke Coumans (lector IIC) <p><i>hsd=hogeschooldocent</i></p>	<p>Kennismaking</p> <p>eigenheid opleiding – ambities - hbo-niveau - relatie beroepenveld – actuele ontwikkelingen – samenhangende onderwijsleeromgeving - opzet/-inhoud programma – keuze werkvormen – toetsen en beoordelen - aansluiting instroom - rol interne kwaliteitszorg – internationalisering – onderzoeksdimensie - professionalisering/deskundigheidsbevordering docenten</p>
10.45-11.00	Intern overleg auditteam		

Tijd	Gesprekspartners	Rol/functie	Onderwerpen
11.00-11.45	Docenten	<ul style="list-style-type: none"> • Diana Bont (hsd, Vormgeving Communicatie, beroepsvoorbereiding/stage, slb) • KP Lindeman(hsd, Interieurarchitectuur) • Saskia Mars (hsd, Interieurarchitectuur, Examencommissie, Curriculumcommissie, slb) • Harold Koopmans (hsd, Praktijk/Theorie Vormgeving Communicatie, Toetscommissie) • Maaïke Hamelynck (Grafisch ontwerp, Curriculumcommissie, slb) • Hans Roos (Illustratie/Animatie, Curriculumcommissie) • Sam Peeters (Illustratie/Animatie, Curriculumcommissie) • Ebe Treffers (Vormgeving Communicatie) • Gert-Jan Mulder (Scenografie, Curriculumcommissie, slb) • Michiel Jansen (Scenografie) • Andrea Stultiens (Praktijk/Theorie, PhD-traject) • Menno Conner (onderwijskundige, Toetscommissie) <p><i>Alle docenten – behalve Diana Bont – zijn als promotor betrokken bij het examen.</i></p> <p><i>Een aantal docenten is als reserve opgenomen.</i></p>	ambities - opzet/inhoud onderwijsprogramma – keuze werkvormen – toetsen en beoordelen – borging niveau – taken/uitvoering Examen/Toetscommissie begeleiding stage en afstuderen – relatie docenten (internationaal) beroepenveld - professionalisering/deskundigheidsbevordering – studiebegeleiding – aansluiting instromers - internationale oriëntatie - onderzoekscomponent
11.45-12.00	Intern overleg auditteam		
12.00-12.45	Studenten	<ul style="list-style-type: none"> • Emilio Veendorp (VC, jaar 2) • Michelle Lammerts(VC, jaar 2) • Jan van Woudenberg Hamstra (VC, jaar 2) • Sanne van der Wel (VC, jaar 2, OC) • Nine Marije Ligtenberg (VRO, jaar 2) • Ydwine de Boer (Grafisch ontwerp, jaar 3) • Gisanne Hendriks (Grafisch ontwerp, jaar 3) • Suzanne Jager (Illustratie/Animatie, jaar 3) • Suzanne Verhagen (Scenografie, jaar 3) • Serge Hollander (Interieurarchitectuur, jaar 4) • Maurits van Dijk (Interieurarchitectuur, jaar 4) • Rinnert Veltman (Scenografie, jaar 4) <p><i>Alle studenten zijn lid van de Studentenraad.</i></p> <p><i>Een aantal studenten is als reserve opgenomen.</i></p>	<i>kwaliteit en relevantie programma – aansluiting – studielast/studeerbaarheid - toetsen en beoordelen - kwaliteit docenten- opleidingsspecifieke voorzieningen – eigen producten</i>
12.45-13.30	Lunch auditteam		
13.30-14.00 <i>parallele ruimte</i>	Inloopspreekuur	Studenten en docenten n.a.v. uitnodiging via mail	informatie in aanvulling op de geplande gesprekken

Tijd	Gesprekspartners	Rol/functie	Onderwerpen
14.00-15.00 <i>parallele ruimte</i>		<ul style="list-style-type: none"> • ... 	Tentoonstelling semester 1 t/m 7 Opleidingsspecifieke voorzieningen
13.30-15.00 <i>parallele ruimte</i>	Promotoren Afstudeerders	<ul style="list-style-type: none"> • Saskia Mars (hoofdpromotor VRO Interieurarchitectuur) • Ebe Treffers (hoofdpromotor Vormgeving Communicatie) • Harold Koopmans (promotor Theorie) • ... 	Tentoonstelling afstudeerwerken inhoud examen, procedure, eindniveau
15.00-15.15	Intern overleg auditteam		
15.15-16.00	WAR Alumni	<ul style="list-style-type: none"> • Michael Klok (managing partner G2K) • Bart Vos (interieurarchitect/Vos Maupertuus) • Berit-Ann Roos (architect/adviseur) • Wouter van Tilborg (alumnus Grafisch ontwerp) • Dominiek van Vliet (alumnus Interieurarchitectuur) 	contacten met opleiding - kwaliteit en relevantie van programma/docenten opleiding - actuele ontwikkelingen en doorvertaling naar programma – einkwalificaties en -niveau - andere wensen vanuit het werkveld - stage en begeleiding –onderzoekcomponent - functioneren alumni in praktijk of vervolgopleiding
16.00-16.15	Intern overleg auditteam		
16.15-16.30	Pending issues		<i>Mogelijke extra gesprekken en verificatie documenten</i>
16.30-17.30	Intern overleg auditteam		
17.30-18.30	Alle gesprekspartners		Terugkoppeling door auditteam

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende voltijdopleiding is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van 22 november 2011. Daarin staan de standaarden vermeld waarop een Evaluatiebureau zich bij de beperkte opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan een Evaluatiebureau moet bepalen of de basiskwaliteit van die opleiding als voldoende kan worden beoordeeld.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditteam zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen. De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditteam geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geleidingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Verantwoording keuze gesprekspartners

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditteam met in achtneming van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers.

Tijdens het locatiebezoek heeft het auditteam een expositie van de 12 geselecteerde (eind)praktijkopdrachten bezocht en gesproken met de studenten die hun werk exposeerden. Ook heeft het auditteam tijdens de expositie materiaal van semester 1 t/m 6 kunnen bekijken.

Het oordeel van het auditteam vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scores. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 22 november 2011'.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde standaarden voor basiskwaliteit.

Beperkte opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 3 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien ten minste twee standaarden als 'goed' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien ten minste twee standaarden als 'excellent' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.

BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten

Lijst geraadpleegde documenten, conform richtlijn van de NVAO

- Kritische reflectie opleiding

Bijlagen bij de Kritische Reflectie:

- Studiegids Academie Minerva 2012-13

Standaard 1:

- Notitie Academie Minerva en onderzoek 2013
- Notitie Internationalisering Academie Minerva 2013
- Landelijk Opleidingsprofiel Vormgeving 2002
- Learning outcomes opleiding Vormgeving 2013
- Toetsbeleid Academie Minerva 2012
- Toetsplan opleiding Vormgeving 2013-14

Standaard 2:

- Studentenstatuut Hanzehogeschool 2012-13
- OER Vormgeving 2013-14
Inclusief studiepunten tabellen en handboeken stage en afstuderen
- Onderwijseenheden Vormgeving 2013-14
- Leerlijnenoverzicht Vormgeving 2013-14
- Competentiematrix Vormgeving 2013-14
- Literatuurlijst Vormgeving 2013-14
- Overzicht docenten Vormgeving
- Overzicht gastdocenten en extern deskundigen Vormgeving
- Overzicht itv'ers Vormgeving
- Analyse NSE Vormgeving 2012

Standaard 3:

- Overzichten afstuderen opleiding Vormgeving februari 2012-juli 2013
- Handboeken stage en afstuderen 2013-14 (onderdeel OER 2013-14)

Documenten ter inzage tijdens visitatie:

- Studiegids Academie Minerva 2013-14
- Academie Minerva Jaarverslag 2011-12 en 2012-13
- Koers op kwaliteit 2010-2015
- Website NVAO voor besluit en rapport Instellingstoets Hanzehogeschool Groningen
- Documentatie Kenniscentrum Kunst & Samenleving
- Focus op toptalent, Houtskoolschets Sectorplan hbo kunstonderwijs 2012-2016
- Onderscheiden, verbinden, vernieuwen – de toekomst van het kunstonderwijs (Commissie Dijkgraaf, 2010)
- Schoolstrategisch Plan Academie Minerva 2010-15
- Schooljaarplan Academie Minerva 2012-13 en 2013- 14
- Opleidingsjaarplan Vormgeving 2013-14

Standaard 1:

- www.hanze.nl
- Verslagen landelijk overleg OBK
- Partners Vormgeving (werkveld) 2012-13
- Kennisbases Vormgeving 2013-14
- Voorlichtingsmateriaal Vormgeving
- Voorbeelden publieksactiviteiten
- Samenstelling werkveldadviesraad (+ verslagen)
- Rapportage screening documenten eindniveau aan Dean en MT 2012-13

Standaard 2:

- Kwaliteitszorgplan Academie Minerva 2012

- Voorlichtingsmateriaal Oriëntatiecursus en Vooropleiding Academie Minerva
- Toelatingsopdrachten
- Voorbeelden Studiehandleidingen, opdrachten
- Voorbeelden handboeken en readers
- Notitie Flexibele schil Academie Minerva 2012-13
- Visiedocument Werkplaatsen en leergebieden 2012-13
- Notitie Minerva in Context 2013
- Evaluaties 2011-12 en 2012-13 MTO, NSE, Keuzegids, Blokenquêtes, Evaluaties Stage
- Excellentieprogramma SABK 2012-13
- Basisnotitie Academie Minerva en docentkwaliteit 2013
- Jaarverslag Projectbureau/AMP 2012-13

Standaard 3:

- Eindexamencatalogus en examenwebsite Academie Minerva 2011-2013
- Notitie Curriculum en Toetscommissie 2011
- Jaarverslag Examencommissie 2011-12 plus verslagen vergaderingen
- Verslagen Toetscommissie, Curriculumcommissie, Opleidingscommissie 2011-12 en 2012-13
- Voorbeelden van toetsen, werkbesprekingen, portfolio's en stages met beoordelingen 2012-13
- Beoordelingsformulieren jaar 4 2012-13 en 2013-14
- Voorbeelden producten 2012-13
- Voorbeelden ingevulde beoordelingsformulieren 2012-13
- Academie Minerva en alumnibeleid 2013
- Overzicht toekenning prijzen, tentoonstellingen 2011- 12 en 2012-13
- Toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen.
- Overzichtslijst van *alle* afstudeerwerkstukken van de laatste twee jaar (of van portfolio's / werkstukken waaruit het door de student bereikte eindniveau kan worden afgeleid).
- Door het panel te bepalen representatieve selectie van (12) afstudeerwerkstukken van de afgelopen twee jaar met beoordelingscriteria en normering.
Overzicht van 12 afstudeerwerkstukken op studentnummer:

Communicatie	2012	302160
Communicatie	2012	318926
Communicatie	2012	301775
Communicatie	2012	290052
Communicatie	2013	317660
Communicatie	2013	335265
Communicatie	2013	336680
Ruimtelijk Ontwerp	2012	304535
Ruimtelijk Ontwerp	2012	314522
Ruimtelijk Ontwerp	2013	316997
Ruimtelijk Ontwerp	2013	337690
Ruimtelijk Ontwerp	2013	329662

BIJLAGE VI Overzicht auditteam

Samenstelling, korte functiebeschrijvingen (cv's) en onafhankelijkheidsverklaringen van voorzitter, leden en secretaris.

Samenstelling en expertise van het auditteam:

Panelleden	Expertise audit kwaliteitszorg	Expertise onderwijs	Expertise werkveld	Expertise vakinhoud	Expertise internationaal	Expertise student-zaken
De heer drs. G.J. Stoltenborg <i>voorzitter</i>	X	X				
Mevrouw ir. M.R.C. Schuffelers <i>werkveld- / vakdeskundige</i>		X	X	X	X	
Mevrouw drs. J.E.D. Ossewold <i>werkveld- / vakdeskundige</i>	X	X	X	X	X	
Mevrouw H. Staal <i>werkveld- / vakdeskundige</i>		X	X	X	X	
Mevrouw E. Breeman <i>studentlid</i>						X
Mevrouw drs. L. Blom-van Veen <i>secretaris</i>	X	X				

Op 16 september 2013 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het panel Vormgeving, nr. 002045 - Hanzehogeschool.

Korte functiebeschrijvingen panelleden

1	De heer Stoltenborg is senior adviseur bij Hobéon en treedt veelvuldig op als voorzitter bij accreditatieonderzoeken van hbo-master en hbo-bacheloropleidingen, waaronder ook veel audits in het kunstonderwijs.
2	Mevrouw Schuffelers is lector design en hoofddocent Product Design bij de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht (HKU).
3	Mevrouw Ossewold is eigenaar en directeur van The Creative Media Consultancy, adviesbureau voor de creatieve industrie en het creatief hoger onderwijs. Zij is veel bij het creatief hoger onderwijs betrokken: als ontwerper van opleidingen (Ba en Ma) en tweemaal als Lector.
4	Mevrouw Staal is grafisch ontwerper, hoofd Onderwijsontwikkeling en docent Documentation & Publication bij de Nederlandse Filmacademie (NFA) en docent Conceptontwikkeling bij de NFA en de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (AHK).
5	Mevrouw Breeman is in juni 2013 afgestudeerd aan de opleiding Illustratie bij de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht. Momenteel is ze werkzaam als illustrator/cultureel ondernemer.

Secretaris/Coördinator

Mevrouw L. Blom-van Veen

Gecertificeerd d.d. 2010

Samenstelling en expertise van het generieke auditteam:

Panelleden	Expertise audit/ kwaliteitszorg	Expertise onderwijs	Expertise werkveld	Expertise vakinhoud	Expertise internationaal	Expertise student-zaken
Drs. W.G. (Willem) van Raaijen voorzitter	X	X				
P. (Piet) Hagenaars werkveld- / vakdeskundige	X		X	X	X	
M. (Mirjam) van Tilburg, MEd werkveld- / vakdeskundige			X	X		
Drs. H.M.A. van Seggelen			X		X	
A. (Andrea) Greving studentlid						X
L. (Lisa) Hoogkamer studentlid						X
H.R. van der Made secretaris	X	X				

Op 22 mei 2013 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het panel ABK, nr. 001776 - Hanzehogeschool.

Korte functiebeschrijvingen panelleden

1	Willem van Raaijen is partner bij Hobéon en treedt sinds 2004 veelvuldig op als lead-auditor van auditpanels in het kader van accreditaties hoger onderwijs.
2	Piet Hagenaars is directeur a.i. van de Stichting Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst Utrecht.
3	Mirjam van Tilburg is werkzaam aan de Willem de Kooning Academie Rotterdam, onder meer als domeincoördinator ontwikkelteam leerlijn Experience Strategies voor de opleiding ABK en DBKV, hogeschooldocent en coördinator ontwikkelteam curriculum DBKV.
4	Hidde van Seggelen is eigenaar van een kunstgalerie in London.
5	Andrea Greving is tweedejaarsstudente van de opleiding Autonome Beeldende Kunst aan de Willem de Kooning Academie te Rotterdam.
6	Lisa Hoogkamer is vierdejaarsstudent aan de opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving aan de Academie voor Beeldende Vormgeving van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten.

Secretaris/Coördinator

Rob van der Made	Gecertificeerd d.d. 31 september 2011
------------------	---------------------------------------

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

De heer drs. G.J. Stoltenborg

is als voorzitter gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Vormgeving/Popvormgeving

aangevraagd door de instelling:

Hanzehogeschool Groningen

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Den Haag

Datum:

7 Augustus 2013

Handtekening:



Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Mevrouw Ir. I.M.R.C. Schuffelers

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Vormgeving/Popvormgeving

aangevraagd door de instelling:

Hanzehogeschool Groningen

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Datum:

Geldermalsen

27.08.2013

Handtekening:



Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Mevrouw drs. J.E.D. Ossewold

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Vormgeving/Popvormgeving

aangevraagd door de instelling:

Hanzehogeschool Groningen

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

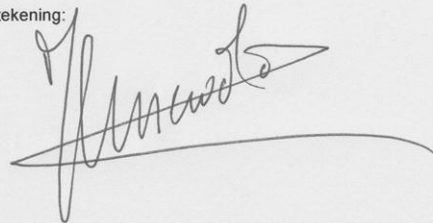
Plaats:

Amsterdam

Datum:

24 augustus 2015

Handtekening:



Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Mevrouw E. Breeman

is als studentlid gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Vormgeving/Popvormgeving

aangevraagd door de instelling:

Hanzehogeschool Groningen

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: *Utrecht*

Datum: *13-02-2013*

Handtekening:



Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Mevrouw drs. L. Blom
p/a Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

is als secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Popvorming en vormgeving

aangevraagd door de instelling:

Hanzehogeschool Groningen

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Den Haag

Datum: 1 juli 2013

Handtekening:





Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties



Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl